

รายงานการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อเสริมสร้างการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือ
ข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

AN APPLICATION OF BUDDHIST TEACHINGS FOR PROMOTING OF
GOOD CRITICAL THINKING TO ACCEPT THE CREDIBLE ONLINE
INFORMATION OF STUDENTS OF MAHAMAKUT BUDDHIST
UNIVERSITY YASOTHON BUDDHIST COLLEGE.

นิคม ปาทะวงศ์

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อเสริมสร้างการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือ
ข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

AN APPLICATION OF BUDDHIST TEACHINGS FOR PROMOTING OF
GOOD CRITICAL THINKING TO ACCEPT THE CREDIBLE ONLINE
INFORMATION OF STUDENTS OF MAHAMAKUT BUDDHIST
UNIVERSITY YASOTHON BUDDHIST COLLEGE.

นิคม ปาทะวงศ์

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ จำนวน 201 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .91 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า:

1. องค์ประกอบของการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ 4 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ทางวิชาการ 10 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านความบันเทิง 8 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 12 ตัวบ่งชี้ โดยมุ่งศึกษาประเด็น ที่เกี่ยวข้องโดยได้ใช้หลักแนวคิดในทางพระพุทธศาสนาโดยใช้หลักธรรมพละ 5

2. การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักพละ 5: สมာธิ คือ ความตั้งใจมั่น) ด้านความบันเทิง (หลักพละ 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้) และด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักพละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร)

คำสำคัญ: 1.การประยุกต์ใช้หลักธรรม 2.วิจารณญาณที่ดี 3.ข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the components and indicators of the application of Buddhist teachings for promoting of good critical thinking to accept the credible online information of students of Mahamakut Buddhist University Yasothon Buddhist College 2) study the recommendations for the application of Buddhist teachings for promoting of good critical thinking to accept the credible online information of students of Mahamakut Buddhist University Yasothon Buddhist College. The sample group were 201 students' Mahamakut Buddhist University, Yasothon Buddhist College. The research instrument was a questionnaire with a 5-level rating scale, with an IOC value between 0.67 and 1.00, and a reliability of .91 for the whole questionnaire. The statistics in data analysis were frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation.

The research results found that:

1. The components of the application of Buddhist teachings for promoting of good critical thinking to accept the credible online information of students of Mahamakut Buddhist University Yasothon Buddhist College in 4 aspects: 1) Academic knowledge, 10 indicators, 2) Entertainment, 8 indicators, 3) Social interaction, 12 indicators, focusing on studying related issues by using Buddhist concepts in Dhamma Power 5.

2. The application of the application of Buddhist teachings for promoting of good critical thinking to accept the credible online information of students of Mahamakut Buddhist University Yasothon Buddhist College was in a moderate level of overall. Considering each aspect by ranking from the highest to the lowest average value were Social interaction aspect (Phala 5: Samādhi or concentration), Entertainment aspect (Phala 5: Sati or mindfulness, Paññā or knowledge), and Academic knowledge aspect (Phala 5: Saddhā or faith, Viriya or perseverance).

Keywords: 1. Application of Dhamma teaching 2. Good critical thinking 3. The online information

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยทุกท่าน ที่เมตตาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณครอบครัวและญาติมิตรทุกท่านโดยเฉพาะ ผู้เป็นบิดามารดาผู้ให้กำเนิดและขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ ซึ่งคอยห่วงใยให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจจนสำเร็จด้วยดี

ขอขอบคุณ สถาบันวิจัยญาณสังวรที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัย

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยคือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ จงดลบันดาลให้ท่านที่คอยสนับสนุน และทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ จงประสบแต่ความสุขความเจริญ

นิคม ปาทะวงศ์
หัวหน้าโครงการวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูปภาพ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์	4
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักกรรม	5
2.2 การคิดแบบใช้วิจารณญาณ	11
2.3 การสื่อสารผ่านระบบออนไลน์	22
2.4 สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย	29
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	39
3 วิธีดำเนินการวิจัย	40
3.1 กลุ่มเป้าหมาย	40
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	40
3.3 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของเครื่องมือ	41
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	42

	จ
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	42
3.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	43
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการเพื่อส่งเสริมการใช้ วิจรณ์ญานที่ตต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ	45
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักการเพื่อส่งเสริมการใช้ วิจรณ์ญานที่ตต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ	56
5 สรุปผลอภิปรายผลแลข้อเสนอแนะ	58
5.1 สรุปผลการวิจัย	58
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	60
5.3 ข้อเสนอแนะ	62
บรรณานุกรม	63
ภาคผนวก	71
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	72
ภาคผนวก ข ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	79
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	81
ภาคผนวก ง หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	87
ภาคผนวก จ ประกาศอนุมัติหัวข้อวิจัย	89
ประวัตินักวิจัย	91

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร	46
4.2 จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	50
4.3 ค่าเฉลี่ย (“ \bar{X} ”) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร	50
4.4 ค่าเฉลี่ย (“ \bar{X} ”) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักพละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร)	51
4.5 ค่าเฉลี่ย (“ \bar{X} ”) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ด้านความบันเทิง (หลักพละ 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้)	53
4.6 ค่าเฉลี่ย (“ \bar{X} ”) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักพละ 5: สมာธิ คือ ความตั้งใจมั่น)	54

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	39

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สื่อสังคม ในปัจจุบันกลายเป็นสื่อใหม่ ที่เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญยิ่งในยุคที่สังคมมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในแง่ของการเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสื่อสารในปัจจุบัน เมื่ออินเทอร์เน็ตเติบโตขึ้นและมีการใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารที่เรียกว่า สื่อสารมวลชนออนไลน์ สำนักข่าว กองบรรณาธิการและผู้สื่อข่าวหันมาใช้เครื่องมือที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ตมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีนี้ทำให้บทบาทในการเลือกและคัดกรองข่าวสารเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง จากเดิมที่ผู้สื่อข่าวและกองบรรณาธิการเป็นผู้กำหนดการรับรู้ของผู้รับสาร เปลี่ยนเป็นผู้รับสารเป็นผู้เลือกข่าวสารและช่องทางที่ต้องการรับรู้เอง (Trench and Gary Quinn, 2003, pp. 1-5) นอกจากนี้คุณลักษณะของสื่อใหม่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่ไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและพื้นที่เป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ข่าวสารได้ในเชิงลึก และหลากหลายมากกว่า ที่สื่ออื่นสามารถทำได้ ในขณะเดียวกันกระบวนการ ในการสื่อสารก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบ (Model) ในการรวบรวมข้อมูลและการเผยแพร่ข่าวสาร ทั้งเชิงลึกและความหลากหลายของเนื้อหา โดยมีการนำสื่อสังคม อาทิ ทวิตเตอร์, เฟสบุ๊ก และบล็อกมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการมากขึ้น (Bradshaw, 2007, pp. 4-12)

การสื่อสารในปัจจุบัน ในอเมริกาและอังกฤษเกือบทุกสำนักข่าวผู้สื่อข่าวต้องใช้สื่อสังคม หรืออย่างน้อยต้องเขียนบล็อก ได้ ผู้สื่อข่าวปรับตัวเป็นMulti-Journalist หรือนักข่าวที่ทำได้หลาย ๆ อย่าง นอกจากสื่อข่าวในสื่อดั้งเดิมแล้วยังต้องสามารถนำเสนอข่าวในรูปแบบมัลติมีเดียผ่านช่องทางสื่อใหม่ด้วยทั้งนี้เครื่องมือที่เข้ามามีบทบาทในการใช้งาน ในกระบวนการสื่อสาร คือ สื่อสังคมแต่ในมุมกลับกัน “ยุคสื่อของผู้ใช้” ภูมิทัศน์สื่อเปลี่ยนไปมาก เพราะการเกิดขึ้นของสื่อใหม่อย่างอินเทอร์เน็ต หรือ สื่อสังคมออนไลน์ ทำให้สื่อยุคเก่าต้องปรับตัวในการทำงานและการสื่อสาร เพื่อเข้าถึงมวลชนในลักษณะที่ต้องเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างมาก ยุคนี้คือ ยุคที่ผู้คนกลายเป็นผู้ผลิตเนื้อหาสื่อ ซึ่งได้เป็นการสร้างภูมิทัศน์สื่อให้เปลี่ยนไป เพราะทุกวันนี้ สื่อที่มีอิทธิพลในการกำหนดข้อมูลข่าวสารของโลก คือ เว็บฟอรัม กระดานสนทนา อินสตาแกรม บล็อก โซเชียลแคม ทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก หรือยูทูบ ออกมาในรูปแบบของแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่กลายเป็นเครื่องยึดหลัก ในการขับเคลื่อนประเด็นข่าวสารโลก ให้เกิดการแปรเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง

จากการสำรวจของ PR network (2553,น.10) ต่อการใช้การสื่อสารสังคมในงานสื่อสารมวลชน จากผู้สื่อข่าว 770 คนจาก 15 ประเทศทั่วโลก พบว่า ผู้สื่อข่าวให้ความสำคัญกับสื่ออินเทอร์เน็ต และ

การใช้สื่อสังคมเพิ่มมากขึ้น และปรับเปลี่ยนทัศนคติที่เชื่อว่า สื่อสังคมจะมีบทบาทสำคัญไม่แพ้สื่อกระแสหลัก หรือสื่อดั้งเดิมถึงขั้นมองว่า สื่ออินเทอร์เน็ตอาจทำให้สื่ออย่างสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุลดความสำคัญในตลาดข่าวลงไป โดยการใช้ บล็อก, ทวิตเตอร์ และวิดีโอออนไลน์ เป็นสิ่งที่ผู้สื่อข่าวในหลายประเทศ ให้ความสำคัญในการใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอข่าวสาร (สกุลศรี ศรีสารคาม, 2554, น.11-12) ธรรมชาติของสื่อสังคม ที่สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งและรับสาร ในกระบวนการสื่อข่าว ทำให้ทุกคนสามารถเป็นผู้สื่อข่าวได้เองบนสื่ออินเทอร์เน็ต ผู้สื่อข่าวเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ข่าวเป็นทั้งผู้รับข้อมูลและผู้เผยแพร่ข่าว เช่นเดียวกับ ผู้อ่าน/ผู้ชม ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารควบคู่กับการรับสารด้วย จึงทำให้ลักษณะของการ สื่อข่าวปรับตัวสู่การสื่อสารสองทางมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้สื่อข่าวก็มีบทบาทในการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสาร ที่จะเผยแพร่ได้ด้วยตัวเองมากขึ้น ด้วย (Miel & Faris, 2008, pp. 1-12)

สำหรับในประเทศไทย การเข้ามาใช้สื่อสังคม โดยเฉพาะทวิตเตอร์อย่างเข้มข้นของสื่อมวลชนกระแสหลัก ทั้งนักข่าวหนังสือพิมพ์ นักข่าววิทยุและนักข่าวโทรทัศน์ ในการรายงานข่าวอย่างฉับไวจากพื้นที่ และความต้องการรับข่าวสารที่รวดเร็วและเพิ่มเติมแตกต่างจากสื่อกระแสหลัก ทำให้บทบาทของสื่อสังคมในการสื่อข่าว เริ่มชัดเจนมากขึ้นในสังคมไทย ดังนั้นรูปแบบการใช้งานสื่อสังคมในกระบวนการสื่อข่าว ลักษณะและบทบาทของสื่อสังคมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าว และการเติบโตของสื่อสารมวลชนออนไลน์ในประเทศไทย เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพของสังคมไทยหรือไม่ และระบบสื่อสารมวลชนไทยมีความสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานของผู้สื่อข่าว การพัฒนาการเรียนการสอนด้านการสื่อข่าว ตลอดจนเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อให้มีการกำหนดขอบเขตวิธีคิด จรรยาบรรณต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อสังคม กระบวนการสื่อข่าวตามรูปแบบหลักธรรมะที่เหมาะสม เพื่อเป็นการลดผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงที่เสมือนเหรียญที่มีอยู่สองด้านกล่าวคือ ทำให้การติดต่อสื่อสารสามารถกระทำได้เพียงปลายนิ้วสัมผัสจากทุกแห่งทุกหนในทั่วโลก ขณะเดียวกันนั้นก็ยังสามารถทำให้ผู้คนในสังคมรับทราบข่าวสาร ข้อมูล และเลือกวิถีชีวิตที่แปลกแยกไปจากวิถีชีวิตในสังคมแบบเดิม ๆ ได้มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้มีการทำตาม คล้อยตาม หรือมีผลต่อการตัดสินใจ ถือเป็นอิทธิพลทางสื่อที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งมีผลต่อพฤติกรรมและทัศนคติของอีกบุคคลหนึ่ง ในการจูงใจ โน้มน้าว หรือส่งผลให้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำอยู่ให้ทำตามหรือคล้อยตามเป็นทอด ๆ ต่อ ๆ กันไป เฉกเช่นในการ “การสร้างกระแส” บนสื่อสังคมของยุคสื่อใหม่ เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของตนเอง หลักธรรมะชุด PACE Model หรือส่งผลสะท้อนต่อหลักธรรมะการแสดงตัวตน ควรนำพละ 5 มาปรับประยุกต์ใช้ตามโอกาส ทางเลือกการเปลี่ยนแปลง หลักธรรมะการตระหนักควรนำมาปรับประยุกต์ใช้ตามศักยภาพ แรงจูงใจและทัศนคติ

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏ

ราชวิทยาลัยวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธา” โดยมุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้
 วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏ
 ราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธา และเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้
 วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏ
 ราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธาต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือ
 ข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสน
 ศาสตร์โยธา

1.2.2 เพื่อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการ
 เชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัย
 ศาสตร์โยธา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของปีเตอร์เซนและโพลวแมน (Elmore Peterson,
 Edward Grosvenor Plowman, 1989) เป็นกรอบแนวคิดตัวชี้วัดความสำเร็จของงาน ประกอบด้วย

- 1) ด้านคุณภาพของงาน
- 2) ด้านปริมาณงาน
- 3) ด้านความสำเร็จตรงเวลาในการปฏิบัติงาน
- 4) ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน

ส่วนการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูล
 ข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ เกี่ยวกับ

- 1) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการสื่อสาร
- 2) การสื่อสารผ่านระบบออนไลน์
- 3) การคิดแบบวิจารณ์ญาณ

1.3.2 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธา

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

1.3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ปีการศึกษา 2564

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.4.1 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้
วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

1.4.2 ได้มีข้อมูลสารสนเทศเพื่อเป็นข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อ
ส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของ
นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

1.5 นิยามศัพท์

1.5.1 การประยุกต์ใช้หลักธรรม หมายถึง การประยุกต์ใช้หลักธรรมพละ 5 มี ศรัทธาพละ
วิริยะพละ สติพละ 4. สมาธิพละ และปัญญาพละ

1.5.2 การใช้วิจารณ์ญาณที่ดี หมายถึง การใช้สติในการติดต่อสื่อสารเพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นที่
เชื่อถือของข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์

1.5.3 นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่เข้าศึกษาในชั้นปีที่ 1 ถึง 4 ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีจากตำรา บทความ หนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบแนวความคิดในการวิจัย ซึ่งมีหัวข้อที่สำคัญดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักธรรม
- 2.2 การคิดแบบใช้วิจารณญาณ
- 2.3 การสื่อสารผ่านระบบออนไลน์
- 2.4 สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักธรรม

2.1.1 หลักพุทธธรรม

หลักพุทธธรรมนั้นเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ครอบคลุมทุกมิติของการดำเนินชีวิต เพราะเป็นหลักธรรม ที่คอยกระตุ้นเตือนให้มนุษย์ทุกคนรู้จักยับยั้งชั่งใจไม่ทำความผิดและคอยส่งเสริมให้มนุษย์ใช้ความคิดในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ พิจารณาต่อสิ่งที่นำมาช่วยดำเนินชีวิตให้นำไปใช้ในทางที่เป็นประโยชน์ โดยผู้ศึกษาได้รวบรวมหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการเข้าถึงสื่อออนไลน์เกี่ยวกับอินทริยสังวรเป็นธรรมคอยกันมิให้ปล่อยกายใจไปตามสื่อออนไลน์โดยไม่หยุดพิจารณา ก่อน สัมมาสติมีสติรู้ว่กำลังเข้าถึงสื่อออนไลน์ตลอดการใช้งาน และสัมมาสมาธิความตั้งใจมั่นในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ในทางที่ดีมีประโยชน์ดังต่อไปนี้

อินทริยสังวรเป็นหลักธรรมในการสำรวมกาย วาจา และใจ เพื่อไม่ให้ยินดียินร้ายในการเข้าใช้สื่อออนไลน์เพื่อไม่ให้รับติดสินสื่ออื่นโดยใช้อารมณ์จากนาที่แรกที่ตาเราเห็นสื่ออื่นด้วยอาการไม่มีสติ และส่งต่อความเกลียดชังนั้นออกไปสู่สังคมโดยที่เราไม่พิจารณาถึงผลเสียในวงกว้างที่เกิดขึ้นหลักอินทริยสังวรพระพุทธเจ้าได้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2561 : 621) ได้กล่าวถึง อินทริยสังวร ไว้ว่า การสำรวมอินทริย คือ การระวังไม่ให้บาปอกุศลธรรมครอบงำใจ เมื่อรับรู้อารมณ์ด้วยอินทริยทั้ง 6 หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สติสังวรสำรวมด้วยสติ คือ สำรวมอินทริยมีจักขุเป็นต้น ระวังรักษามิให้บาปอกุศล

เข้าครอบงำ เมื่อเห็นรูป เป็นต้นหลักอินทรีย์สังวรในการเข้าถึงสื่อออนไลน์นี้ เป็นหลักธรรมเพื่อใช้ควบคุมอายตนะทั้งภายนอกและภายใน เพื่อเตรียมกาย วาจา ใจ ให้เป็นผู้พร้อมเสมอต่อการเข้าใช้สื่อออนไลน์ อีกทั้งยังเป็นหลักธรรมที่ทำให้เป็นผู้มีสติตลอดกระบวนการการเข้าใช้สื่อตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ จึงสรุปเรียกได้ว่า “สังวรก่อนเข้าถึง”

สัมมาสติหลักธรรมสัมมาสติเป็นหลักที่ช่วยให้เรามีการใช้สื่อออนไลน์ประกอบด้วยสติรู้ตัว เพื่อไม่ให้หลงไปกับสื่อออนไลน์ที่น่าหลงเชื่อต่าง ๆ ตลอดทั้งในกระบวนการการใช้สื่อออนไลน์

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้ให้คำจำกัดความสัมมาสติ เป็นองค์มรรคข้อที่ 2 ในหมวดสมาธิ หรืออธิจิตตสิกขา มีคำจำกัดความแบบพระสูตร(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543 : 1) ดังนี้

“ภิกษุทั้งหลาย สัมมาสติเป็นไฉน? นี้เรียกว่าสัมมาสติ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

1) พิจารณาเห็นกายในกาย มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌา และโทมนัสในโลกเสียได้

2) พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลาย มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้

3) พิจารณาเห็นจิตในจิต มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌา และโทมนัสในโลกเสียได้

4) พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌา และโทมนัสในโลกเสีย

คำนิยามความอีกแบบหนึ่ง ที่ปรากฏในคัมภีร์อภิธรรม ว่าดังนี้

“สัมมาสติ เป็นไฉน? สติ คือ การคอยระลึกถึงอยู่ เนื่อง ๆ การหวนระลึก(กัติ) สติ คือ ภาวะที่ระลึกได้ ภาวะที่ทรงจำไว้ ภาวะที่ไม่เลือนหาย ภาวะที่ไม่ลืม กัติ) สติ คือ สติที่เป็นอินทรีย์ สติที่เป็นผล สัมมาสติ สติสัมโพชฌงค์ ที่เป็นองค์มรรค นับเนื่องในมรรค นี้เรียกว่า สัมมาสติ”

สัมมาสติหมายถึง การระลึกชอบ คือ พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียรมีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัด อภิชฌา และโทมนัสในโลกได้ พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัด อภิชฌาและโทมนัสในโลกได้ พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัด อภิชฌา และโทมนัสในโลกได้ พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้(จันทร์ทิพย์ ชูศักดิ์พาณิชย์, 2560 : 40) สัมมาสติความรู้สึกตัวทั่วพร้อมอย่างถูกต้อง เป็นนายทวารสำคัญที่จะเฝ้าดูอาคันตุกะที่เข้ามาเยี่ยมเยียนใจ สติทำหน้าที่คอยดูความรู้สึกที่เป็นไปตามธรรมชาติว่ามีต้นเหตุแทรกเข้ามาบ้างหรือไม่ถ้าต้นเหตุแทรกคร่าวใด จิตจะเสียความบริสุทธิ์ทันที รากของต้นเหตุจะเริ่มงอกออกมาเมื่อรู้สึกง่วงหรือไม่พอใจ ทั้งกามต้นเหตุ ภาวต้นเหตุ และวิภวต้นเหตุ ก็เกิดตามมาทันที มีบวมมีลมหิวและ

ร้องไห้แต่ถ้าสติมาทัน ความพอใจและไม่พอใจดับไป ทำให้ใจมีสภาพที่ปกติทำหน้าที่ตามธรรมชาติอันบริสุทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสัมมาสมาธิในการเข้าถึงสื่อออนไลน์นั้น เป็นหลักธรรมเพื่อใช้ควบคุมสติในระหว่างการใช้สื่อ เพื่อให้เกิดความรู้ตัวตลอดว่ากำลังเข้าใช้สื่อออนไลน์อยู่ในทุกขณะ รวมถึงการตั้งใจมั่นในเป้าหมาย หรือประโยชน์ต่าง ๆ ที่พึงคาดหวังให้ได้จากระหว่างใช้สื่อออนไลน์นี้ จึงสรุปเรียกว่า “มีสติระหว่างใช้”

สัมมาสมาธิความตั้งใจแน่วแน่การกระทำเพียงอย่างเดียวไม่ฟังชานไปเรื่องอื่น หรือความตั้งใจอื่นนอกจากการกระทำที่ตนได้ตั้งใจไว้แล้ว โดยหลักสัมมาสมาธิมีอธิบายดังนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้ให้คำจำกัดความของสัมมาสมาธิ ไว้ดังนี้ คำว่า สมาธิ แปลว่า ความตั้งมั่นของจิต หรือภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด คำจำกัดความของสมาธิที่พบเสมอคือ “จิตตัสเสกัคคตตา” หรือเรียกสั้น ๆ ว่า เอกัคคตา แปลว่า ภาวะจิตมีอารมณ์หนึ่งเดียว คือ การที่จิตแน่วแน่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ฟังชานหรือส่ายไป คำจำกัดความของสัมมาสมาธิในพระสูตรต่าง ๆ ได้แก่ ฌาน 4 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2562 :400)

สัมมาสมาธิหมายถึง ความตั้งใจมั่นชอบ คือ สงัดจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลาย บรรลุปฐมฌานที่มีองค์ธรรม คือ วิตก วิจาร์ ปติ สุข เอกัคคตา เพราะวิตกวิจาร์สงบระงับไป บรรลุทุติยฌานที่มีความผ่องใสภายใน มีองค์ธรรม คือ ปติ สุข เอกัคคตา เพราะปติจางคลายไป มีสติ สัมปชัญญะอยู่ บรรลุตติยฌานที่มีองค์ธรรม คือ สุขเอกัคคตา เพราะละสุขและทุกขได้มีจิตเป็นอุเบกขา บรรลุจตุตถฌานที่มีองค์ธรรม คือ อุเบกขา เอกัคคตา (พระธรรมมงคลญาณ (พระอาจารย์วิริยงค์ สิริธโร, 2559 : 70) สัมมาสมาธิ ความมั่นคงแห่งจิตอย่างถูกต้อง คือ มั่นคงหนักแน่นจนสามารถทำงานสอดประสานกับปัญญา ขจัดตัณหาได้อย่างรวดเร็วทันทั่วที่ สัมมาสมาธิ ทำหน้าที่ปกป้องรักษาความบริสุทธิ์ของจิต ความมั่นคงของจิต และความอ่อนโยนยืดหยุ่นของจิตที่พร้อมจะทำหน้าที่รับรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ อย่างไม่หวั่นไหวสัมมาสมาธิที่สูงสุด ก็คือความสงบใจอยู่ในอารมณ์เดียว ไม่หวั่นไหวออกแวกไปเพราะความพอใจหรือความไม่พอใจมากระทบ มีสติสัมปชัญญะทำงานร่วมกันอย่างไม่ขาดตกบกพร่องเป็นความมั่นคงที่สมบูรณ์ สามารถเผชิญหน้าอารมณ์ได้ทุกชนิด แต่ไม่ติดอารมณ์ใด ๆ เหมือนใบบัวสามารถอยู่ในน้ำก็ได้เรานำมาบรรจุน้ำก็ได้แต่น้ำไม่ซึมซาบ ไม่ติดใบบัว

หลักสัมมาสมาธิในการเข้าถึงสื่อออนไลน์เป็นหลักธรรมเพื่อส่งเสริมกระบวนการหลักจากการใช้สื่อแล้วโดยจิตที่บริสุทธิ์ที่เกิดจากสมาธินี้เป็นตัวส่งเสริมทำให้กระบวนการการเข้าถึงสื่อออนไลน์ที่ดำเนินมาจนถึงขั้นตอนสุดท้ายนี้จบลงอย่างสิ้นเชิงไม่มีสิ่งใดค้างค้ำปราศจากอคติต่าง ๆ จึงสรุปเรียกว่า “ตั้งสมาธิหลังใช้”

การใช้สื่อออนไลน์ในทางพุทธศาสนาที่ตื้นนั้น คือ การประยุกต์ใช้หลักสัมมาสมาธิ และสัมมาสมาธิ (มรรคมงคล 8) เป็นตัวครอบคลุมการใช้สื่อในกลไกต่าง ๆ แนวทางพุทธวิธีประยุกต์

หลักธรรมเพื่อปรับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในปัจจุบันนั้น เมื่อเทียบกับหลักคำสอนของพระพุทธองค์ในฐานะผู้ส่งสาร ได้มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างมีระบบ คือ เริ่มตั้งแต่คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายของสารออนไลน์ที่จะรับเข้ามา เพราะการเข้าถึงสารนั้นของคนปัจจุบันที่จะเป็นกำลังสำคัญของสังคมและมีวิจรรย์ญาณในการพิจารณาข้อมูลอย่างมีเหตุเป็นผล เมื่อนำหลักธรรมมรรค 8 (หลักสัมมาสติ และสัมมาสมาธิ) ไปใช้ในการบริโภคสื่อออนไลน์ได้แล้วนั้น จะปลูกเร้าให้บุคคลนั้นมีความสนใจที่จะนำเอาคำสอนของพระองค์ไปปฏิบัติตามให้ได้ผลจริง เนื้อหาที่พระองค์ทรงสอนนั้นจะสอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายไปหาสิ่งที่เห็น

หลักพุทธธรรมนั้นเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่คอยส่งเสริมให้การเข้าถึงสื่อออนไลน์ในที่นี้ได้แก่ หลักอินทริยสังวรเป็นธรรมเป็นหลักธรรมในการสำรวมกาย วาจา และใจ เพื่อไม่ให้ยินดียินร้ายในการเข้าใช้สื่อออนไลน์เพื่อไม่ให้รับติดสินสื่ออันโดยใช้อารมณ์จากนาที่แรกที่ตาเราเห็นสื่ออันด้วยอาการไม่มีสติ และส่งต่อความเกลียดชังนั้นออกไปตลอดการใช้งาน หลักธรรมสัมมาสติเป็นหลักที่ช่วยให้เรามีการใช้สื่อออนไลน์ประกอบด้วยสติรู้ตัวเพื่อไม่ให้หลงไปกับสื่อออนไลน์ที่น่าหลงเชื่อต่าง ๆ และหลักสัมมาสมาธิความตั้งใจแน่วแน่การกระทำเพียงอย่างเดียวไม่ฟังชานไปเรื่องอื่น หรือความตั้งใจอื่นนอกจากการกระทำที่ตนได้ตั้งใจไว้แล้ว

2.1.2 หลักพละ 5

พละ 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ พลัง หรือกำลัง ที่ปราบปรามความไม่มีศรัทธา ปราบปรามความเกียจคร้าน ปราบปรามความหลงลืม ปราบปรามความฟุ้งชาน ปราบปรามอวิชชา ฉะนั้น บทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเรื่อง ศีกษาพละ 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยได้กำหนดประเด็นของการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

ความหมายของพละ 5

พละ 5 หมายถึงธรรมอันเป็นกำลัง ซึ่งทำให้เกิดความเข้มแข็งมั่นคงดำรงอยู่ได้ในสัมปยุตตธรรมทั้งหลายอย่างไม่หวั่นไหว อันธรรมที่เป็นปฏิปักษ์จะเข้าครอบงำไม่ได้ เป็นเครื่องเกื้อกูลต่ออริยมรรค เป็นธรรมที่เป็นพลังในการดำเนินชีวิตทั้งเบื้องต้นในการใช้ชีวิตและพัฒนาให้เจริญยิ่งขึ้นตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

คำว่า พละ มีรูปวิเคราะหฺ คำจำกัดความว่า ปฏิปทฺขมเม พลฺยนิติ พลานิ หรือว่า พลนฺติ ชีวนฺติ ชีวิต อเนนาติ พล ธรรมเหล่านี้เปรียบเสมือน ผู้บังคับบัญชากองทัพ 5 คน เมื่อมีความสามัคคีร่วมใจกันก็สามารถปกป้องประเทศของตนไม่ให้ข้าศึกกรุกรานได้ เมื่อธรรมทั้ง 5 เหล่านี้เกิดรวมกันและผสมผสานกัน ก็จะทำให้มีกำลังมากจนกระทั่งสามารถกำจัดกิเลสที่เหมือนอริราชศัตรูได้พละ หมายถึงสภาวะที่มีกำลังถ้าบุคคลพยายามสั่งสมอบรมย่อมมีกำลังในการกำจัดกิเลส ที่ตรงกันข้ามทำให้บรรลุถึงการตรัสรู้ธรรม ในพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า พละ 5 คือกำลัง จะเห็นว่ากำลังมี 2 อย่างคือ กำลังกายเราบำรุงให้เจริญแข็งแรง ได้ด้วยบำรุงสุขภาพพลานามัย ส่วนกำลังใจเป็นของมองเห็นได้ยาก มันต้องมีสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นกำลังที่ เรียกว่า พละ 5 สำหรับบำรุงใจ พละ 5 นั้นมิใช่กำลังโดยที่เดียว มันเป็นเครื่องทำให้มีกำลังบำรุงด้วย พละ คือ ศรัทธาพละ ความเชื่อ เป็นกำลังใหญ่โต วิริยะพละ ความเพียร เป็นกำลังอันหนึ่งสติพละ สมาธิพละ ปัญญาพละ ก็เป็นกำลังใจของแต่ละอย่าง ธรรมทั้ง 5 อย่างนี้ประกอบเข้าแล้ว ทำให้มีพลัง แก่กล้าสามารถทำให้หลุดพ้นจากความทุกข์สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่ต้องพึ่งพา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ดล บันดาลยามเกิดปัญหาในการดำเนินชีวิต แต่พึ่งกำลังที่เกิดจากภายในจิตใจ กล่าวคือ พละ 5 นำไปใช้ ประโยชน์แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขได้อย่างแท้จริง

กระบวนการของพละ 5

องค์ธรรมของพละมี 5 ประเภท พร้อมกับลักษณะขององค์ธรรมนั้น ๆ คือ (1) ศรัทธา พละกำลังคือศรัทธา (2) วิริยะพละ กำลังคือวิริยะ (3) สติพละ กำลังคือสติ (4) สมาธิพละ กำลังคือสมาธิ (5) ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา ดังนี้

1) ศรัทธาพละ กำลังคือศรัทธา ศรัทธา แปลว่า ความเชื่อ กิริยาที่เชื่อ ความปลงใจเชื่อ ความเลื่อมใสยิ่ง ศรัทธา สัทธินทรีย์ศรัทธาพละว่าโดยสาระ คือ ผู้มีศรัทธาเชื่อในปัญญาตรัสรู้ของ พระพุทธเจ้า หมายถึง ความเชื่อ ความมั่นใจพระปรีชาญาณของพระพุทธเจ้า ในฐานะที่ทรงเป็น ต้นแบบหรือ ผู้นำของมนุษย์ที่ยืนยันถึงสมรรถวิสัยของมนุษย์ว่า มนุษย์สามารถหยั่งรู้สัจธรรม เข้าถึง ความดีงามสูงสุดได้ด้วยสติปัญญาและความเพียรพยายามฝึกฝนพัฒนาตนเอง เป็นพลังทำให้เกิดความ มั่นคง

ศรัทธามีความหมายสามัญว่า ความเชื่อที่มีเหตุผล มั่นใจในความดีของสิ่งที่นับถือหรือ ปฏิบัติมีกิจหน้าที่น้อมใจตั้งหรือตั้งใจเดียว ศรัทธาจะพัฒนามีกำลังเป็นศรัทธาพละได้ ต้องไม่หวั่นไหว ในความไม่มีศรัทธา คือมีศรัทธา ที่เป็นพลังต้านทานมิให้เกิดขึ้นได้ เพราะถ้าไม่เชื่อว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้จริงไม่เชื่อหรือล้งเลวว่าหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาสามารถพัฒนาจิตเพื่อ ความหลุดพ้นทุกขได้ในที่สุด จิตใจก็จะขาดความความเชื่อมั่นไม่มีพลัง การพัฒนาจิตก็เป็นได้ยาก

ศรัทธามี 4 ประการ คือ

1. อากมนศรัทธา หมายถึง ความเชื่อของพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย เพราะศรัทธานั้นมี มาแล้วตั้งแต่ตั้งความปรารถนา
2. อธิคมศรัทธา หมายถึง ความเชื่อของพระอริยสาวกทั้งหลายเพราะพระอริยสาวก บรรลุด้วยการแทงตลอด
3. โอบกัปนศรัทธา หมายถึง ความปลงใจเชื่อโดยไม่หวั่นไหวในเมื่อคนกล่าวว่า พระ พุทธ พระธรรม พระสงฆ์
4. ปสาทศรัทธา หมายถึง การบังเกิดความเลื่อมใสขึ้น

2) วิริยะผละ กำลังคือวิริยะ วิริยะผละ คือ การปรารถนาความเพียรทางใจ ความขะมักเขม้นความบากบั่น ความชวนชวน ความพยายาม ความอุตสาหะ ความทนทาน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความมุ่งมั่นอย่างไม่ทอดทิ้ง ความไม่ทอดทิ้งฉันทะ ความไม่ทอดทิ้งธุระ ความเอาใจใส่ธุระ วิริยะ วิริอินทรีย์ สัมมาวายามะ ได้แก่ ผู้ปรารถนาความเพียรเพื่อละอกุศลธรรม เพื่อให้กุศลธรรมเกิดมีความเข้มแข็ง มีความบากบั่นมั่นคงไม่ทอดธุระในกุศลธรรม วิริยะมีความหมายสามัญว่า ความเพียรพยายามมีกำลังใจก้าวหน้าไม่ทอดทิ้ง มีหน้าที่ยกจิตใจไว้ ความเพียรจะพัฒนามีกำลังเป็นวิริยะผละได้ ต้องไม่หวั่นไหวในความเกียจคร้านคือมีความเพียรที่เป็นพลังด้านทานมิให้ความเกียจคร้านเกิดขึ้นได้ โดยการปฏิบัติทำความเพียรติดต่อกันทุกวันไม่หยุดหย่อน เมื่อทำได้มากความเพียร ก็จะเกิดพลังเพิ่มขึ้น

3) สติผละ กำลังคือสติ สติผละ คือ สติ ความระลึก ความหวนระลึก กิริยาที่ระลึก ความทรงจำ ความไม่เลือนลหาย ความไม่หลงลืม สตินทรีย์ สัมมาสติ ได้แก่ ผู้มีสติ ประกอบด้วย สติปัญญาเป็นเครื่องรักษาตนอย่างยิ่ง ระลึกถึงสิ่งที่ทำคำที่พูดแม่นยำได้ สติมีความหมายสำคัญว่า ความระลึกได้กำกับใจไว้กับกิจ บางทีให้ความหมายอย่างง่ายว่า การมีสติครองตัวที่ยึดโยง สามารถระลึกนึกทวนถึงกิจที่ทำคำที่พูดได้แม้ระยะเวลาจะล่วงผ่านมานานแล้ว หน้าที่ของสติ คือการดูแลหรือคอยกำกับจิต สติจะพัฒนามีกำลังเป็นสติผละได้ ต้องไม่หวั่นไหวในความประมาท คือมีความระลึกได้ที่พลังด้านทานมิให้ความประมาทความเลือนลหายเกิดขึ้นได้ เพราะถ้าประมาทไม่พยายามให้รู้ตัวอยู่เสมอในขณะที่ทำ พูด คิด สติจะไม่เกิดเป็นสติผละ เมื่อไม่มีพลังก็ยากที่จะหยั่งรู้สภาวะธรรมหรือยากที่จะขมกิเลส ฉะนั้น ต้องฝึกสติในทุกอริยบทอย่างถูกวิธี สติจึงจะเกิดพลังขึ้นมาได้

4) สมาธิผละ กำลังคือสมาธิ สมาธิผละ คือ ความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่ ความตั้งมั่นความไม่ซัดส่าย ความไม่ฟุ้งซ่าน ความที่จิตไม่ซัดส่าย สมถะ สมาธิินทรีย์ สัมมาสมาธิ ได้แก่ผู้สงบจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลายแล้วบรรลุฌาน 4 สมาธิมีความหมายสามัญว่า ความมีใจตั้งมั่น แน่วแน่ในกิจในสิ่งที่กำหนด บางครั้งหมายถึงตัวฌาน 4 หรือให้ความหมายอย่างง่ายได้ว่าการทำภาวะปล่อยวางให้เป็นอารมณ์แล้วได้สมาธิ ได้สภาวะจิตเป็นอารมณ์เดียว หน้าที่ของสมาธิคือการทำจิตให้ไม่ส่าย สมาธิจะพัฒนาเป็นสมาธิผละได้ต้องไม่หวั่นไหวในอุทธัจจะ คือมีสมาธิที่เป็นพลังด้านทานมิให้ความฟุ้งซ่านเกิดขึ้นได้ เป็นการฝึกจิตให้รวมเข้าสู่อารมณ์เดียว จนจิตไม่มีอาการฟุ้งซ่านมีอาการสงบ แสดงว่ามีสติมีผละมากขึ้น

5) ปัญญาผละ กำลังคือปัญญา ปัญญาผละ คือปัญญา กิริยาที่รู้ชัด ความวิจยความเลือกสรร ความวิจยธรรม ความกำหนดหมาย ความเข้าไปกำหนด ความเข้าไปกำหนดเฉพาะภาวะที่รู้ ภาวะที่ฉลาด ภาวะที่รู้ละเอียด ความรู้อย่างแจ่มแจ้ง ความคิดค้น ความใคร่ครวญเป็นเครื่องทำลายกิเลสเป็นเครื่องนำทาง ความเห็นแจ้ง ความรู้ดี ปัญญาินทรีย์ เปรียบเสมือนศัสตราความสว่างคือปัญญา แสงสว่างคือปัญญา ปัญญาเหมือนดวงประทีป ปัญญาเหมือนดวงแก้ว ความไม่หลงมงาย

ความเลื่อมใสศรัทธาสัมมาทิฐิ ได้แก่ ผู้มีปัญญาประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาเห็นถึงความเกิดขึ้นและความเสื่อมสิ้นไปเป็นอริยะ ข้าแรกกิเลสอันจะให้ถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ ปัญญาที่มีความหมายสามัญว่า ความรู้เข้าใจตามจริง รู้สิ่งที่ทำที่ปฏิบัติ หยั่งรู้หรือรู้เท่าทันสภาวะ หน้าที่ของปัญญาคือการเห็นความจริง ปัญญาจะพัฒนามีกำลังเป็นปัญญาพลະได้ต้องไม่หวั่นไหวในอวิชา

คือมีปัญญาเป็นกำลังต้านทานมิให้มีให้ความหลงและความไม่รู้เกิดขึ้นได้ ให้มีความรอบรู้เข้าใจสภาพธรรมที่เราปฏิบัติอยู่ เช่น เมื่อมีสมาธิ ก็รู้ว่าอะไรทำให้เกิดสมาธิ อะไรเป็นตัวทำให้สมาธิเสื่อม และอะไรเป็นตัวทำให้จิตฟุ้งซ่าน ท้อทอย ให้ได้ปัญญาพิจารณาเหตุปัจจัย ซึ่งเป็นปัญญาในขั้นที่ทำให้จิตตั้งมั่นสงบเป็นสมาธิ เมื่อปัญญาพัฒนาไปโดยลำดับจนมีพลังเป็นปัญญาพลະสามารถรอบรู้ในกองแห่งสังขาร (นามและรูป) ว่าตกอยู่ในสภาพธรรมตา ที่มีความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เพราะทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ และไม่ใช่อัตตา เป็นเพียงสิ่งสมมุติเท่านั้น ไม่ใช่สิ่งที่ควรยึดมั่นถือมั่น

สรุปได้ว่า สัทธาพลະ ศรัทธา แปลว่า ความเชื่อศรัทธา กิริยาที่เชื่อ วิริยะพลະ กำลังคือวิริยะ วิริยะพลະ คือ ความเพียรทางใจ ความบากบั่น ความพยายาม ความมุ่งมั่น ความเอาใจใส่ สติพลະ คือ กำลังคือ สติ สติพลະ คือ ความระลึกได้ กิริยาที่ระลึก ความทรงจำ สมาธิพลະ กำลังคือสมาธิสมาธิพลະ คือ ความตั้งจิตมั่น ความไม่ฟุ้งซ่าน ปัญญาพลະ กำลังคือปัญญา คือความรู้ชัด

2.2 การคิดแบบใช้วิจารณ์ญาณ

2.2.1 การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking)

การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ “Critical Thinking” เป็นการใช้ความคิดพิจารณาวิเคราะห์สังเคราะห์ และประเมินผลในเนื้อหาหรือเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาหรือข้อขัดแย้งโดยอาศัยความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตนเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการปฏิบัติด้วยความเหมาะสมอันสอดคล้องกับหลักการ และเหตุผล หรือการคิดอย่างมีเหตุผลและรอบคอบ ภายใต้พื้นฐานของหลักเกณฑ์ และมีข้อมูลที่เชื่อถือได้ ย่อมนำไปสู่ข้อสรุป และการตัดสินใจในทิศทางที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมี นักการศึกษาทั้งนักปรัชญาและนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณแตกต่างกัน เป็นลักษณะเฉพาะในเรื่องของคุณลักษณะ ทักษะ ความสามารถ เจตคติ หรือการแก้ปัญหา ในประเทศไทยได้กล่าวถึง Critical Thinking โดยมีผู้นำมาใช้ชื่อภาษาไทยที่แตกต่างกันไป เช่น การคิดวิจารณ์ญาณ (กันยา สุวรรณแสง, 2540; นิพนธ์ วงษ์เกษม, 2534 และกองวิจัยทางการศึกษา, 2541) และประเมิน อย่างมีระบบมีเหตุผล เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมหรือการคิดวิเคราะห์ วิวิจารณ์ (ชูชีพ อ่อนโคกสูง, 2522 และ สุณีย์ ธีรดากร, 2525 ความมีวิจารณ์ญาณ (ชาลินี เอี่ยมศรี, 2536) และ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (มลิวลีย์ สมศักดิ์, 2540; ทิศนา แคมมณี, 2540; บุษกร คำคง, 2542) ดังนั้น เพื่อความเข้าใจตรงกันสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอใช้คำว่า “การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ”

จะเห็นว่า ได้มีการให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้คำที่แตกต่างกัน เช่น การคิดวิจารณ์ญาณเป็นกระบวนการทางสมองที่มีความซับซ้อน ดังนั้นเมื่อพิจารณาความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีผู้นิยามไว้จึงพบว่า นักจิตวิทยาการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา หลายคนได้ให้นิยามการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้หลายลักษณะที่แตกต่างกันไปตามธรรมชาติของแต่ละบุคคล ทุกคำนิยามล้วนมีความถูกต้องแต่ไม่มีคำนิยามใดสามารถอธิบายความหมายของการคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณได้สมบูรณ์ที่สุด

2.2.2 ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

นักจิตวิทยาการศึกษา และนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้กล่าวว่า ลักษณะของการคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ เป็นการคิดที่ต้องมีกระบวนการขั้นตอนมากและซับซ้อน ซึ่งการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นความคิดที่ผ่านการกรองมาดีแล้ว สามารถนำไปใช้กับการแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้

ลักขณา สริวัฒน์ (2549) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณว่า การใช้ความคิดในลักษณะวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาโดยยึดหลักการคิดด้วยเหตุผล จากข้อมูลที่เป็นจริงมากกว่าอารมณ์และการคาดเดา โดยพิจารณาความเป็นไปได้ในแง่มุมต่าง ๆ ว่าอะไรคือความจริง อะไรคือความถูกต้อง คิดด้วยความรอบคอบระมัดระวัง ใช้สติปัญญา และทักษะการคิดอย่างไตร่ตรองมีวิจารณ์ญาณมากกว่าการใช้อารมณ์ที่ทำให้เกิดความลำเอียง ซึ่งมีผลเสียต่อการตัดสินใจ

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณว่า กระบวนการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาคลุมเครือ มีความขัดแย้งเพื่อตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อ หรือไม่ควรเชื่อ สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ โดยใช้ความรู้ความคิดจากประสบการณ์ของตนจากข้อมูลที่รอบด้าน ทั้งข้อมูลเชิงวิชาการ ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม และข้อมูลส่วนตัวของผู้คิด

บรรจง อมรชีวิน (2556) ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณว่า ความสามารถในการที่จะคิดได้อย่างกระจ่าง แจ่มแจ้ง และอย่างมีเหตุผล และยังรวมถึงความสามารถในการที่จะคิดได้อย่างอิสระและ การสะท้อนคิด การคิดอย่างไตร่ตรอง

ชนาธิป พรกุล (2557) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณว่า ความสามารถในการใช้เหตุผล ซึ่งได้แก่ ความสามารถในการใช้กระบวนการจัดการกับองค์ประกอบให้ได้ตามเกณฑ์หรือมาตรฐาน

กัณฑ์วรรณ มีสมสาร (2560) ได้ให้ความหมายการคิดวิจารณ์ญาณว่า การคิดพิจารณา ไตร่ตรองข้อมูลอย่างรอบด้าน เพื่อตัดสินใจอย่างเหมาะสมกับวัยว่าสิ่งใด ควรเชื่อหรือสิ่งใดควรทำ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ เป็นการคิดที่ช่วยให้เด็กสามารถเลือกรับข้อมูลที่มีความเหมาะสมและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

พินดา ขาดยาภา (2561) ได้ให้ความหมายการคิดวิจารณ์ญาณว่า เป็นความสามารถในการ คิดโดยการพิจารณาไตร่ตรอง ด้วยเหตุผลตามข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์จริง มาประกอบ การวิเคราะห์สังเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาอย่างรอบคอบระมัดระวัง มีการตรวจสอบความคิดและ ประเมินความคิดของตนเอง และการหาข้อสรุปบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงเพื่อใช้ในการตัดสินใจ

สุชาติ วัฒนชัย (2561) ได้ให้ความหมายการคิดวิจารณ์ญาณว่า การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ หมายถึง กระบวนการคิดที่ต้องใช้วิธีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา โดยอาศัย หลักการของเหตุผล

Watson & Glaser (1964) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณว่า เป็น ความคิดประกอบด้วย ทักษะ ความรู้ และทักษะ โดยทักษะ หมายถึง ทักษะต่อการแสวงหา ความรู้ และยอมรับการแสวงหาหลักฐานมาสนับสนุนสิ่งที่อ้างว่าเป็นจริง แล้วใช้ความรู้ด้านการ อนุมาน การสรุปใจความสำคัญและการสรุปเป็นกรณีทั่วไป โดยตัดสินจากหลักฐานอย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับหลักตรรกวิทยา ตลอดจนทักษะในการใช้ทักษะและความรู้ดังกล่าว มาประเมินและ ตัดสินความถูกต้องของข้อความ

Beyer (1985, อ้างถึงใน ศรีจันทร์ วรรณขาว, 2544) ได้สรุปถึงความหมายของการคิดอย่าง มีวิจารณ์ญาณว่า “เป็นกระบวนการพิจารณาตัดสินใจ ความเชื่อถือ และคุณค่าของข้อมูลหรือความรู้ ในการกล่าวอ้างถึง โดยการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณประกอบด้วยทักษะ ซึ่งบุคคลสามารถใช้และมี แนวโน้มว่าจะต้องใช้ในการพิจารณาตัดสินใจ เพื่อให้ได้คุณค่าและความน่าเชื่อถืออย่างแน่นอน”

Ennis (1989) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณว่า “การคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณเป็นความคิดอย่างมีเหตุผล และคิดแบบตรรกะตรง ก่อนที่จะเชื่อ หรือก่อนลงมือปฏิบัติ”

Fisher (2005) ให้ความหมายของการคิดวิจารณ์ญาณว่า การรู้จักใช้เหตุผลตัดสินเหตุการณ์ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างยุติธรรม นอกจากนั้นยังเป็นผู้ที่สามารถโต้แย้งความคิดของผู้อื่น และเปิด ใจกว้างให้ผู้อื่น โต้แย้งความคิดของตนเช่นกัน

Marzano (2007) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณว่า เป็นการคิดขั้นสูง เนื่องจากเป็นกระบวนการที่อยู่เหนือจากการระลึกได้หรือการท่องจำข้อมูล (Recall or memorization) ที่ผู้เรียนต้องวิเคราะห์ ประยุกต์ ประเมิน และสังเคราะห์ข้อมูล

Cunningham & Saigo (2008, อ้างถึงใน เบญญาภา ราชพัฒน์, 2561) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึงความสามารถในการประเมินข้อมูลและความเห็นอย่างมีระเบียบมีเป้าหมายที่ชัดเจนถูกต้องและด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพ

Boss (2010, อ้างถึงใน บรรจง อมรชีวิน, 2556) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า หมายถึง การสะสมทักษะที่ใช้ในทุก ๆ วันอันจำเป็นต่อการเติมเต็มสติปัญญา และการพัฒนาของบุคคล

สรุปได้ว่า “การคิดอย่างมีวิจารณญาณ” หมายถึง กระบวนการคิด เข้าใจสถานการณ์ปัญหา สามารถพิจารณาวิเคราะห์สังเคราะห์ ประเมินผล และตรวจสอบหลักฐาน ข้อเท็จจริงต่าง ๆ หรือสภาพการณ์ที่ปรากฏอย่างรอบคอบ มีเหตุผล และแก้ปัญหาโดยอาศัยความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตนเอง เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งในการพิจารณากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้น สามารถทำได้โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2.2.3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ได้อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ที่น่าสนใจ ดังนี้

แนวคิดของ Dressel & Mayhew (1957 อ้างถึงใน ดร.ณิ พงษ์เดชา, 2542) การคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วยความสามารถต่าง ๆ 5 ด้าน คือ

1. ความสามารถในการนิยามปัญหา คือ ความสามารถในการตระหนักถึงความเป็นไปของปัญหา กล่าวคือ การล่วงรู้ถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันในสภาพการณ์ และการรู้ถึงสภาพปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบ และความสามารถในการนิยามปัญหา กล่าวคือ การระบุถึงธรรมชาติของปัญหาความเข้าใจถึงสิ่งที่เกี่ยวข้อง และจำเป็นในการแก้ปัญหา สามารถนิยามองค์ประกอบของปัญหา
2. ความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการหาคำตอบของปัญหา คือ ความสามารถตัดสินใจว่าข้อมูลใดมีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหา ความสามารถในการระบุว่าข้อมูลใดควรยอมรับหรือไม่การเลือกตัวอย่างของข้อมูลที่มีความเพียงพอและเชื่อถือได้ตลอดจนการจัดระบบระเบียบข้อมูล
3. ความสามารถในการระบุข้อตกลงเบื้องต้น คือ ความสามารถในการระบุข้อตกลงเบื้องต้นที่ ผู้อ้างเหตุผลไม่ได้กล่าวไว้ ความสามารถในการระบุข้อตกลงเบื้องต้นที่คัดค้าน การอ้างเหตุผล และความสามารถในการระบุข้อตกลงเบื้องต้นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการอ้างเหตุผล
4. ความสามารถในการกำหนด และเลือกสมมติฐาน คือ การค้นหาการชี้แนะต่อคำตอบของปัญหา การกำหนดสมมติฐานต่าง ๆ โดยอาศัยข้อมูลและข้อตกลงเบื้องต้น การเลือกสมมติฐานที่มี

ความเป็นไปได้มากที่สุดมาพิจารณาเป็นอันดับแรก การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ยังไม่ทราบ

5. ความสามารถในการสรุปอย่างสมเหตุสมผล และการตัดสินความสมเหตุสมผลของการคิดหาเหตุผล คือ ความสามารถในการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผลโดยอาศัยข้อตกลงเบื้องต้น สมมติฐาน และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ความสามารถในการพิจารณาตัดสินความสมเหตุสมผลของกระบวนการที่นำไปสู่ข้อสรุป และความสามารถในการประเมินข้อสรุป โดยอาศัยเกณฑ์การประยุกต์ใช้

แนวคิดของ Watson & Glaser (1964) ได้กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วยทัศนคติ ความรู้และทักษะ ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ทัศนคติในการสืบเสาะ ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการเห็นปัญหา และความต้องการที่จะสืบเสาะค้นหาข้อมูล หลักฐานมาพิสูจน์ เพื่อหาข้อเท็จจริง
2. ความรู้ในการหาแหล่งข้อมูลอ้างอิง และการใช้ข้อมูลอ้างอิงอย่างมีเหตุผล
3. ทักษะในการประยุกต์ใช้ความรู้และทัศนคติดังกล่าวมาใช้ให้เป็นประโยชน์

จากการศึกษาค้นคว้าการวิจัยต่าง ๆ โดยที่ Glaser (1964) ได้ผลสรุปว่า การวัดความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณต้องวัดความสมารถย่อย ๆ ซึ่งมีอยู่ 5 ด้าน คือ

1. ความสามารถในการอ้างอิง (Inferences) เป็นการวัดความสามารถในการตัดสินจำแนกความน่าจะเป็นของข้อสรุปว่า ข้อสรุปใดเป็นจริงหรือเป็นเท็จ
2. ความสามารถในการยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น (Recognition of Assumptions) เป็นการวัดความสามารถในการจำแนกว่า ข้อความใดเป็นข้อตกลงเบื้องต้น หรือไม่เป็นข้อตกลงเบื้องต้น
3. ความสามารถในการนิรนัย (Deduction) เป็นการวัดความสามารถในการหาข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผลจากข้ออ้างโดยใช้หลักตรรกศาสตร์
4. ความสามารถในการตีความ (Interpretation) เป็นการวัดความสามารถในการให้นำหนักข้อมูล หลักฐาน เพื่อตัดสินความเป็นไปได้ของข้อสรุป
5. ความสามารถในการประเมินข้อโต้แย้ง (Evaluation of Arguments) เป็นการวัดความสามารถในการจำแนกการใช้เหตุผลว่าสิ่งใดเป็นความสมเหตุสมผล

แนวคิดของ Kneuder (1987 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) ได้กำหนดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. การนิยามและการทำความเข้าใจความกระจ่างชัดของปัญหา ซึ่งจำแนกเป็น 4 ความสมารถย่อย ได้แก่

1.1 การระบุเรื่องราวที่สำคัญหรือการระบุปัญหา เป็นความสามารถในการระบุใจความสำคัญของเรื่องที่ทำหน้าที่อ่านการอ้างเหตุผล ภาพลัทธิทางการเมือง การใช้เหตุผลต่าง ๆ และข้อสรุปในการอ้างเหตุผล

1.2 การเปรียบเทียบความคล้ายคลึง และความแตกต่างระหว่างคน วัตถุสิ่งของ ความคิด หรือผลลัพธ์ตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป

1.3 การกำหนดว่าข้อมูลใดมีความเกี่ยวข้อง เป็นความสามารถในการจำแนกระหว่างข้อมูลที่สามารถพิสูจน์ความถูกต้องได้ กับข้อมูลที่ไม่สามารถพิสูจน์ความถูกต้องได้ รวมทั้งการจำแนกระหว่างข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องราว

1.4 การกำหนดคำถามที่เหมาะสม เป็นความสามารถในการกำหนดคำถามซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งและชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องราว

2. การพิจารณาตัดสินข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา จำแนกเป็น 6 ความสามารถย่อย ได้แก่

2.1 การจำแนกหลักฐาน เป็นลักษณะข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ซึ่งพิจารณาตัดสินโดยใช้เหตุผล เป็นความสามารถในการประยุกต์เกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อการพิจารณาตัดสินลักษณะคุณภาพของการสังเกตและการคิดหาเหตุผล

2.2 การตรวจสอบความสอดคล้อง เป็นความสามารถในการตัดสินว่าข้อความหรือสัญลักษณ์ที่กำหนด มีความสอดคล้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีความสอดคล้องกับบริบททั้งหมดหรือไม่

2.3 การระบุข้อตกลงเบื้องต้นที่ไม่ได้กล่าวอ้าง เป็นความสามารถในการระบุข้อความข้อตกลงเบื้องต้นใดที่ไม่ได้กล่าวไว้ในการอ้างเหตุผล

2.4 การระบุภาพพจน์ในการอ้างเหตุผล เป็นความสามารถของการระบุความคิดที่บุคคลยึดติดหรือความคิดตามประเพณีนิยม

2.5 การระบุความมีอคติปัจจัยทางอารมณ์และการโฆษณา เป็นความสามารถในการระบุความมีอคติในการอ้างเหตุผล และการตัดสินความเชื่อถือได้ของแหล่งข้อมูล

2.6 การระบุความแตกต่างระหว่างระบบค่านิยม และอุดมการณ์ เป็นความสามารถในการระบุความคล้ายคลึง และความแตกต่างระหว่างระบบค่านิยม และอุดมการณ์

3. การแก้ปัญหาหรือการลงสรุป จำแนกเป็น 2 ความสามารถย่อย ได้แก่

3.1 การระบุความเพียงพอของข้อมูล เป็นความสามารถในการตัดสินใจว่าข้อมูลที่มีอยู่เพียงพอทั้งด้านปริมาณและคุณภาพต่อการนำไปสู่ข้อสรุป การตัดสินใจ หรือการกำหนดสมมติฐานที่เป็นไปได้หรือไม่

3.2 การพยากรณ์ผลลัพธ์ที่อาจเป็นไปได้ เป็นความสามารถในการทำนายผลลัพธ์ที่อาจเป็นไปได้ของเหตุการณ์ หรือชุดของเหตุการณ์ต่าง ๆ

2.2.4 กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Dressel & Mayhew (1957) กล่าวว่ากระบวนการคิดวิจารณ์ประกอบด้วย 5 ชั้น

1. การนิยามปัญหา เป็นความสามารถในการกำหนดปัญหา ข้อโต้แย้ง วิเคราะห์ข้อความหรือข้อมูลที่คลุมเครือให้ชัดเจน และเข้าใจความหมายของคำหรือข้อความ หรือแนวคิดภายในขอบเขตข้อเท็จจริงที่กำหนดให้ ระบุองค์ประกอบที่สำคัญของปัญหา จัดองค์ประกอบของปัญหาให้เป็นลำดับขั้นตอน

2. การรวบรวมข้อมูลสำหรับการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการพิจารณาปรากฏการณ์ ต่าง ๆ ด้วยความเป็นปรนัย เลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาข้อโต้แย้ง หรือข้อมูลที่คลุมเครือ แสวงหาข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3. การจัดระบบข้อมูล เป็นความสามารถในการแสวงหาแหล่งที่มาของข้อมูล วินิจฉัยความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ระบบ ข้อตกลงเบื้องต้นของข้อความ พิจารณาความเพียงพอของข้อมูลจัดระบบโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น จำแนกความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ชัดเจนกับข้อมูลที่คลุมเครือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหา ข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น พิจารณาข้อมูลที่แสดงถึงความลำเอียงและการโฆษณาชวนเชื่อ และตัดสินความขัดแย้งของข้อความ และเสนอข้อมูลได้

4. การเลือกสมมติฐาน เป็นความสามารถในการเลือกสมมติฐานที่สามารถเป็นไปได้มากที่สุดมาพิจารณาเป็นอันดับแรก การกำหนดสมมติฐานจากความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างสมมติฐานกับข้อมูล พิจารณาทางเลือกหลาย ๆ ทางในการแก้ปัญหา

5. การสรุป เป็นความสามารถในการคิดพิจารณาข้อความคลุมเครือของข้อมูล โดยจำแนกข้อมูลที่เหตุผลหนักแน่น และน่าเชื่อถือว่ามีข้องเกี่ยวกับประเด็นปัญหาเพื่อไปสู่การตัดสินใจสรุป ถ้าการสรุปไม่มีเหตุผลเพียงพอต้องมีการหาเหตุผลเพิ่มเติมมาพิจารณาตัดสินการสรุปใหม่แล้วจึงนำข้อมูลสรุป และหลักการไปประยุกต์ใช้

Bloom (1961) & Gagne (1985) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นกระบวนการที่เริ่มจากสัญลักษณ์ทางภาษาจนโยงมาเป็นความคิดรวบยอดเป็นกฎเกณฑ์นำกฎเกณฑ์ไปใช้โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สังเกต ให้ผู้เรียนสังเกต รับรู้ และพิจารณาข้อความหรือภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ทำกิจกรรมรับรู้เข้าใจ ได้ความคิดรวบยอดที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ สรุปเป็นใจความสำคัญครบถ้วนตรงตามหลักฐานข้อมูล

2. อธิบาย ให้ผู้เรียนอธิบายหรือตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย กับสิ่งที่กำหนด เน้นการใช้เหตุผลด้วยหลักการ กฎเกณฑ์ อ้างหลักฐานข้อมูลประกอบให้น่าเชื่อถือ

3. รับฟัง ให้ผู้เรียนได้ฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากความคิดเห็นของตน ได้ฟังและตอบ คำถามตามความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เน้นการปรับเปลี่ยนความคิดอย่างมีเหตุผลไม่ใช่อารมณ์หรือถือ ความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่

4. เชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบความแตกต่างและความคล้ายคลึงของ สิ่งต่าง ๆ จัดกลุ่มสิ่งที่เป็นพวกเดียวกัน หาเหตุหรือกฎเกณฑ์มาเชื่อมโยงในลักษณะอุปมาอุปไมย

5. วิเคราะห์จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนวิเคราะห์เหตุการณ์ คำกล่าว แนวคิดหรือการกระทำที่ กำหนดแล้วให้จำแนกหาข้อดี ข้อด้อย ส่วนดี ส่วนด้อย ส่วนสำคัญหรือส่วนที่มาสำคัญจากสิ่งนั้น ด้วยการยกเหตุผลและหลักฐานประกอบ เช่น บอกว่าการกระทำนั้นไม่เหมาะสม เพราะอะไร ทำถูกต้อง เพราะอะไร

6. สรุป ให้ผู้เรียนได้พิจารณาการกระทำหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกันแล้ว สรุปผลโดยตรงไปตรงมาตามหลักฐานข้อมูล เช่น การกระทำนั้นผู้เรียนเห็นว่าเป็นการกระทำที่ ถูกต้องควรประพฤติปฏิบัติอย่างไร มีเหตุผลสนับสนุนอย่างไร ข้อความที่กล่าวมานั้น เชื่อถือได้หรือไม่ อย่างไร

Watson & Glaser (1964) ได้กล่าวถึงกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า ประกอบด้วย ทักษะความรู้และทักษะในเรื่องต่อไปนี้

1. การอุปนัย
2. การระบุสมมติฐาน
3. การอุปมาน
4. การตีความ
5. การประเมินการอ้างเหตุผล

Decaroli (1973) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ อย่างสอดคล้องกัน ดังนี้

1. การนิยาม เป็นการกำหนดปัญหา ทำความตกลงเกี่ยวกับความหมายของคำ และ ข้อความและกำหนดเกณฑ์ เป็นความสามารถในการระบุลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ระบุปัญหาได้ รวบรวม สารสำคัญและจุดเด่นของเรื่องราวต่าง ๆ

2. ทักษะการวิเคราะห์ เป็นการพัฒนาข้อมูลอย่างละเอียด แยกย่อยโดยการคำนึงถึง ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล เพื่อทำความเข้าใจกับสิ่งนั้น จนสามารถประเมินค่าและตัดสินใจได้ สามารถ สังเกต จำแนกแยกแยะ บอกรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ จุดต่าง จุดร่วมของสิ่งต่าง ๆ และสามารถจัดหมวดหมู่ข้อมูล

3. ทักษะการสังเคราะห์ เป็นการประมวลผลข้อมูล ทักษะการระบุข้อมูลที่จำเป็น การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวข้อง และจัดระบบข้อมูลแล้วสามารถเลือกใช้ข้อมูลได้ว่า ข้อมูลใดจำเป็น หรือไม่จำเป็น

4. การตีความข้อเท็จจริง และการสรุปอ้างอิงจากหลักฐาน การระบุอคติ การลำเอียง

5. การใช้เหตุผลโดยระบุเหตุ และความสัมพันธ์เชิงตรรกศาสตร์

6. การประเมินผล โดยการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ อย่างสมเหตุสมผล โดยนำผลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับรู้ว่าข้อมูลใดเป็นข้อเท็จจริง เป็นข้อคิดเห็น ระบุได้ว่าสิ่งใดเป็นอคติ สิ่งใด เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดถูกหรือผิดจนสามารถตัดสินได้

7. การประยุกต์ใช้ หรือนำไปปฏิบัติในสถานการณ์ใหม่

8. การประเมินความสำเร็จของคำตอบ โดยการใช้เกณฑ์ในการตัดสินความเพียงพอของคำตอบ

Kneedler (1985, อ้างถึงใน อัครพนธ์ศรีหาคำ, 2545) ได้เสนอกระบวนการคิดอย่างมีวิจญาณว่ามีขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

1. การนิยามและทำความเข้าใจกับปัญหา ประกอบด้วย

1.1 การระบุประเด็นที่สำคัญหรือระบุปัญหา

1.2 การเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างของคน ความคิด วัตถุประสงค์ของ

1.3 การตัดสินว่าข้อมูลใดชัดเจน ข้อมูลใดคลุมเครือ ข้อมูลใดเกี่ยวข้อง ข้อมูลใดไม่เกี่ยวข้อง ข้อมูลใดมีความจำเป็น ข้อมูลใดไม่มีความจำเป็น

1.4 การตั้งคำถามที่จะนำไปสู่ความเข้าใจที่ชัดเจนลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับเรื่องราวหรือสถานการณ์

2. การพิจารณาตัดสินข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา ประกอบด้วย

2.1 จำแนกความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น

2.2 ตัดสินว่าข้อความนั้น สิ่งนั้น หรือสัญลักษณ์ที่กำหนดานั้น มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน และสอดคล้องกันทั้งหมดหรือไม่

2.3 คาดเดาหรือระบุสมมติฐานที่ไม่ได้กล่าวไว้ในการอ้างเหตุผล

2.4 ระบุความคิดเดิม ๆ ที่คนยึดติด

2.5 ระบุความมีอคติ ปัจจัยด้านอารมณ์ การโฆษณา การเข้าข้างตนเอง

2.6 ระบุความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างค่านิยมและอุดมการณ์

3. การแก้ปัญหาและการลงข้อสรุป ประกอบด้วย

3.1 ระบุความเพียงพอของข้อมูล สามารถตัดสินใจว่าข้อมูลที่มีอยู่เพียงพอหรือไม่

3.2 พยากรณ์ / ทำนายผลลัพธ์ที่อาจเป็นไปได้

Ennis (1985) ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. นิยาม ได้แก่ การระบุจุดสำคัญของประเด็นปัญหา ข้อสรุป ระบุเหตุผล การตั้งคำถามที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ การระบุเงื่อนไขข้อตกลงเบื้องต้น
2. การตัดสินข้อมูล ได้แก่ การตัดสินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล การตัดสินความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา
3. การอ้างอิงในการแก้ปัญหาและการสรุปอย่างสมเหตุสมผล ได้แก่ การอ้างอิงและตัดสินใจในการสรุปแบบอุปนัยและนิรนัย

เพ็ญพิสุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2537) ได้สรุปกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. การระบุหรือทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหา ข้อความ ข้ออ้าง หรือข้อโต้แย้ง
2. การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่พิจารณาจากแหล่งต่าง ๆ ที่มีอยู่
3. การพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการระบุความเพียงพอของข้อมูล
4. การระบุลักษณะของข้อมูลแยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อมูล
5. การตั้งสมมติฐานโดยอาศัยความสามารถการเชื่อมความสัมพันธ์และการตั้งสมมติฐาน
6. การประเมินสรุปอ้างอิงเพื่อความสมเหตุสมผลหลังจากการตัดสินใจสรุปโดยใช้หลัก

ตรรกศาสตร์

ทศนา แคมมณี (2542) ได้อธิบายกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งมีวิธีคิดดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายในการคิด
2. กำหนดประเด็นในการคิด
3. วิเคราะห์ข้อมูลในด้านข้อเท็จจริงและความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่คิดในททุกมิติ
4. วิเคราะห์ จำแนกแยกแยะ จัดหมวดหมู่ของข้อมูลและเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่คิด
5. พิจารณาข้อมูลที่จะใช้ในแง่ด้านความถูกต้อง ความเพียงพอ และความน่าเชื่อถืออย่างรอบคอบ
6. มีเหตุผลในการพิจารณาข้อมูล
7. พิจารณาทางเลือกที่เหมาะสม
8. ประเมินผลดีและผลกระทบบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม และในระยะสั้นและระยะยาว
9. พิจารณาได้ตรง ทบทวนอย่างรอบคอบ
10. ตัดสินใจทางเลือกและลงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่คิด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2549) ได้เสนอว่า กระบวนการคิดอย่างมี
 วิจารณ์ญาณประกอบด้วยกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1. การนิยามปัญหา หมายถึง การกำหนดปัญหาและทำความเข้าใจกับปัญหาโดย
 พิจารณาเพื่อกำหนดปัญหาข้อโต้แย้งหรือข้อมูลที่คลุมเครือ รวมทั้งการนิยามความหมายของคำหรือ
 ข้อความปัญหาเป็นสิ่งที่เร้าที่เป็นจุดเริ่มต้นของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

2. การรวบรวมข้อมูล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ข้อโต้แย้งหรือ
 ข้อมูลที่คลุมเครือจากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งสามารถนำความรู้จากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่มาใช้ ดังนั้น
 วิธีการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญได้แก่ การสังเกต ไม่ว่าจะเป็นการสังเกตทางตรงโดยการสังเกตด้วย
 ตนเอง หรือทางอ้อมโดยการศึกษาจากรายงานผลการสังเกตของผู้อื่น

3. การจัดระบบข้อมูล หมายถึง การพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล พิจารณา
 ความเพียงพอของข้อมูล และการจัดระบบของข้อมูล รวมทั้งประเมินความถูกต้องและความเพียงพอ
 ของข้อมูลที่จะนำไปสู่การสรุปผลได้อย่างสมเหตุสมผลได้หรือไม่และแยกแยะ จำแนกความแตกต่าง
 ระหว่างข้อมูลที่ชัดเจนกับข้อมูลที่คลุมเครือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหา การ
 กำหนดข้อตกลงเบื้องต้น เพื่อนำมาจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการ
 ตั้งสมมติฐาน

4. การตั้งสมมติฐาน หมายถึง การพิจารณาแนวทางการสรุปอ้างอิงของปัญหาโดยการ
 นำข้อมูลที่ได้จากการจัดระบบแล้วมาพิจารณาหาความสัมพันธ์ เพื่อระบุแนวทางการสรุปอ้างอิงที่
 น่าจะเป็นไปได้โดยพิจารณาเลือกแนวทางที่เป็นไปได้ที่สอดคล้องมากที่สุด

5. การสรุปอ้างอิงโดยใช้หลักเหตุผล หมายถึง การพิจารณาเลือกแนวทางที่สมเหตุสมผล
 ที่สุดจากข้อมูลที่ได้ทำการรวบรวมมาในเบื้องต้น ซึ่งการใช้เหตุผลเป็นทักษะวิธีการคิดที่สำคัญต่อการ
 ตัดสินใจสรุปผล และเป็นทักษะการคิดที่สำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ดังนั้นการคิดอย่างมี
 วิจารณ์ญาณจึงจำเป็นต้องใช้เหตุผลที่ดีเพื่อให้ได้ข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล รวมทั้งคุณลักษณะของ
 การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลทั้งแบบตรรกศาสตร์และแบบอุปมาน
 อนุมาน

6. การประเมินสรุปผล หมายถึง การประเมินความสมเหตุสมผลของข้อสรุปอ้างอิง
 หลังจากการตัดสินใจสรุปโดยใช้หลักเหตุผล จะต้องพิจารณาข้อสรุปอ้างอิงว่าสมเหตุสมผลหรือไม่
 รวมทั้งพิจารณาว่าข้อสรุปนั้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์หรือไม่ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร หาก
 ข้อมูลที่ได้รับมีการเปลี่ยนแปลงและมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้นมาใหม่ต้องทำการทบทวนหรือรวบรวม
 ข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่งเพื่อกำหนดสมมติฐานและข้อสรุปอ้างอิงใหม่

สรุปได้ว่ากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นกระบวนการที่ผสมผสานความสามารถใน
 ด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อทำความเข้าใจกับปัญหาโดยพิจารณาเพื่อทำความเข้าใจว่าอะไร คือปัญหา

ที่แท้จริง ข้อโต้แย้งหรือข้อมูลที่คลุมเครือ การหาการรวบรวมประเด็นปัญหา การจัดลำดับปัญหาจนสามารถเลือกแนวทางที่สมเหตุสมผลที่สุดจากข้อมูลและหลักฐานที่มีอยู่ จนนำไปสู่ข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล

2.3 การสื่อสารผ่านระบบออนไลน์

2.3.1 การเข้าถึงสื่อออนไลน์

ความนิยมของการใช้สื่อออนไลน์คือ เทคโนโลยีการสื่อสารของมนุษย์นั้นมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเริ่มต้นจากการพูด การส่งท่าทาง การสื่อสารผ่านสัญลักษณ์เครื่องหมายต่าง ๆ อย่างง่าย ข้อความตัวอักษร ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาองค์ความรู้ขึ้นไปมนุษย์ก็เริ่มมีวิวัฒนาการการสื่อสารที่สูงขึ้นไปอีก โดยมีการใช้เครื่องมือในการสื่อสาร อาทิ ควันไฟ นกพิราบ จดหมายเป็นต้น สำหรับการสื่อสารทางเสียงนั้นมนุษย์ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งได้ค้นพบโทรศัพท์ ซึ่งเป็นการสื่อสารด้วยเสียงผ่านตัวกลางคือสายสัญญาณ จนมีการพัฒนามาอีกขั้นในปัจจุบันจนเป็นอุปกรณ์ที่ทันสมัยอย่างสมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ตติดตัว ซึ่งเป็นการสื่อสารที่มีเนื้อหาของข้อมูลที่หลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่ข้อความตัวอักษร ไปจนถึงวิดีโอคลิป เรียกว่า สื่อออนไลน์ ที่ทุกคนใช้จนจะแทบจะกลายเป็นปัจจัยที่ 5 ของเราไปแล้วปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ได้รับความนิยมจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจำนวนมาก เนื่องจากเป็นช่องทางที่สะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้สื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายของคนทั่วโลกที่สามารถเชื่อมถึงกันและมีปฏิสัมพันธ์กันบนเครือข่ายสังคม ออนไลน์ สื่อสังคมออนไลน์จึงเข้าไปมีอิทธิพลต่อความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมของประชาชน (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559: 1) สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง สื่อข้อมูล สารสนเทศ ภาพ มัลติมีเดีย หรือสื่อดิจิทัล สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ช่องทางการติดต่อแบบสามารถโต้ตอบหรือแบ่งปันสื่อร่วมกันผ่านระบบอินเทอร์เน็ต หรือระบบเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ ทั้งนี้ บุคคลทั่วไปสามารถสื่อสาร นำเสนอ แบ่งปันและเผยแพร่ข้อมูลออกสู่สาธารณะติดต่อร่วมกันของบุคคลทั่วโลก

2.3.2 องค์ประกอบของการเข้าถึงสื่อออนไลน์

กระบวนการการเข้าถึงสื่อออนไลน์จะครบองค์ประกอบต้องประกอบด้วย ผู้ใช้สื่อออนไลน์ และสื่อออนไลน์ ผู้ใช้สื่อออนไลน์ในปัจจุบันสามารถแบ่งผู้เข้าใช้สื่อออนไลน์ได้เป็นสองกลุ่ม (Wind, Y., Mahajan, V., & Gunther, 2011: 4-5) คือ 1) ผู้บริโภคสื่อที่เน้นใช้สื่อผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก (Cyber Consumer) เป็นกลุ่มที่พร้อมตอบรับการเปลี่ยนแปลงเสมอ เชื่อว่าผู้คนบนโลกใบนี้มีพฤติกรรมติดต่อ สื่อสารถึงกันได้ตลอดเวลา โดยปราศจากขีดจำกัดด้านพรมแดน ขอเพียงพื้นที่นั้นสามารถเข้าถึงระบบ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ ทุกคนก็พร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีพฤติกรรมซื้อสินค้าและบริการแบบผ่านอินเทอร์เน็ต รวมถึงพฤติกรรมบริโภคสื่อเพื่อต้องการใช้ประโยชน์หรือตอบสนอง ความต้องการส่วนบุคคล และ 2) ผู้บริโภคสื่อแบบผสมผสาน

(The Centaur) เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการบริโภคโดยผ่านทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่ออินเทอร์เน็ตควบคู่กัน ไป ขึ้นอยู่ กับความต้องการใช้สื่อเพื่อประโยชน์ตามบริบทหรือสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน มีการใช้ชีวิตประจำวัน เหมือนกับผู้บริโภคแบบดั้งเดิมตามความต้องการขึ้นพื้นฐานของมนุษย์ แต่มีการใช้ประโยชน์บางอย่าง เพิ่มขึ้นเป็นกรณีพิเศษในบางเวลาโดยการใช้สื่อผ่านอินเทอร์เน็ตแสวงหาข้อมูล เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านต่าง ๆ ทั้งนี้จะมีพฤติกรรมการบริโภคผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ก็ ต่อเมื่อสิ่งเหล่านั้นมี ความสอดคล้องกับความต้องการส่วนบุคคล

สื่อออนไลน์ คือ โปรแกรมหรือเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน โดยสื่อออนไลน์ (Online Media) สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท (สกุลศรี ศรีสารคาม, 2562 : 13) ดังนี้ 1) เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นสื่อออนไลน์ ที่มีการสร้างข้อมูลส่วนตัวต่าง ๆ ของตัวผู้ใช้บริการ เก็บไว้ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) และทวิตเตอร์ (Twitter) เป็นต้น 2) การร่วมมือระหว่างสื่อออนไลน์ เป็นสื่อออนไลน์ที่ทำให้เกิดความร่วมมือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น วิกิพีเดีย (Wikipedia) หรือ เว็บบล็อก เป็นต้น 3) เครือข่ายสังคมออนไลน์สาธารณะเป็นสื่อออนไลน์ที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ของเรา เพื่อใช้งานสำหรับวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น ยูทูบ (YouTube) เป็นต้น 4) การแสดงความคิดเห็นสังคมออนไลน์ เป็นสื่อออนไลน์ที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสิ่งต่าง ๆ เช่น ยูทูบ (YouTube), ฟลิคเกอร์ (Flickr) และแอมะซอน (Amazon) เป็นต้น ความหมายของการใช้สื่อออนไลน์ คือ สื่อดิจิทัลที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคม เพื่อใช้สื่อสารระหว่างกันในเครือข่ายทางสังคมผ่านทางเว็บไซต์และโปรแกรมประยุกต์บนสื่อใด ๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต โดยเน้นให้ผู้ใช้ทั้งที่เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารมีส่วนร่วม อย่างสร้างสรรค์ ในการผลิตเนื้อหาขึ้นเองเป็นสื่อที่ใช้ช่องทางเทคโนโลยีการสื่อสารหรืออินเทอร์เน็ต เป็นสื่อที่มีการสื่อสารสองทาง และเป็นสื่อประเภทสื่อใหม่ที่มี พัฒนาการรุดหน้าก้าวไกลภายใต้อิทธิพลของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ยุคเก่าจนถึงยุคปัจจุบัน และส่งผลต่อกระทบต่อสังคมมนุษย์ในทุกด้าน

ผลกระทบและปัญหาของการเข้าถึงสื่อออนไลน์คือ การเข้าถึงสื่อออนไลน์ที่ไม่มีการกรอง เป็นเรื่องที่น่ากังวล ถ้าไม่ป้องกันโดยการหยุดพิจารณาจะเป็นปัญหาใหญ่สำหรับมนุษย์ในอนาคต “Social Media” ถือว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อชีวิตคนรุ่นใหม่ ใช้เพื่อศึกษาข้อมูล ติดตามความเคลื่อนไหวในสังคม แต่ในโลกของสื่อประเภทยังมีทั้งเรื่องดีและไม่ดี ซึ่งบางครั้งก็ใช้งานแบบไม่คัดกรอง เมื่อมีอะไรเกิดขึ้น สื่อประเภทยังจะแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว และอาจนำไปสู่พฤติกรรมเลียนแบบดังที่เห็นในหน้าข่าว อีกทั้งข่าวปลอมจาก “การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกโดยศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม 9 เดือน ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ถึง 30 มิถุนายน พ.ศ. 2564 พบการเผยแพร่ข่าวปลอมของคนไทยว่า มีผู้โพสต์ข่าวปลอม 587,039 คน และผู้แชร์ข่าวปลอม 20,294,635 คน” (เดลินิวส์, 2564 Online) จึงเป็นที่น่ากังวลว่าสังคมในปัจจุบันมักไม่พิจารณา แยกแยะสื่อประเภทยังได้ เรื่องนี้ น่าเป็นห่วง ดังตัวอย่างปัญหาในโลกออนไลน์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น “แสบหลอกขายโทรศัพท์มือถือ

ไอโฟน ผ่านไอจี มีผู้หลงเชื่อยอมโอนเงินมากกว่า 100 คน อั้งเงินหมุนเวียนในบัญชีธนาคารเกือบ 7 ล้านบาท” (ไทยรัฐออนไลน์, 2564, Online) เป็นต้น ปัญหาเช่นนี้สังคมควรให้ความสนใจหาวิธีป้องกัน มิเช่นนั้นอาจกลายเป็นปัญหาใหญ่สำหรับสังคมไทยในอนาคต

แนวทางหรือวิธีการใช้สื่อออนไลน์เพื่อให้เกิดประโยชน์ คือ การรู้วิธีเข้าถึงทรัพยากรที่เหมาะสม และสามารถแยกแยะ และเลือกข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ตามเป้าหมายที่ตนได้ตั้งไว้ เพื่อนำไปใช้งานให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้ โดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการใช้งาน (วรชัย ครุจิต, 2555, Online) การค้นหาเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตสามารถสร้าง หรือผลิตเนื้อหาด้วยตนเอง การเป็นผู้ที่สามารถใช้งานปฏิสัมพันธ์ (Interactivity) ตอบโต้และสร้างการมีส่วนร่วมบนอินเทอร์เน็ตได้ และด้านที่สาม การเข้าถึงข้อมูลจาก อินเทอร์เน็ตแล้วนำมาใช้กับงานของตนเองได้ (พนม คลีฉายา, 2559 : 75.) รวมทั้งทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ ทักษะการเข้าใจคำศัพท์ และสัญลักษณ์ที่ใช้ในสื่อออนไลน์ได้ในโลกของยุคข้อมูลข่าวสาร การค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นไม่ไขว่เรื่องยาก เพื่อเลือกข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ เป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนได้ด้วยตัวเอง

Hobbs Renee ได้ให้ลักษณะการเข้าถึงสื่อออนไลน์ที่ดี ไว้ดังนี้การเข้าถึง (Access) ความสามารถในการเข้าถึงเป็นขั้นตอนแรกของการรู้เท่าทันสื่อ ทักษะนี้ ประกอบด้วยความสามารถในการใช้สื่อ ค้นหาและทำความเข้าใจเนื้อหาสาระ สื่อแต่ละประเภทมีลักษณะ ต่างกันซึ่งต้องใช้ทักษะในการสื่อสารแตกต่างกันไป เช่น ในการใช้คอมพิวเตอร์ค้นหาข้อมูลจากแหล่งออนไลน์ต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ใช้จำเป็นต้องรู้วิธีการป้อนคำค้นหา (keywords) และการเลือก เว็บไซต์หรือโปรแกรมค้นหาข้อมูล (search engines) ที่เหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการ (Hobbs Renee, 2011 : 51)

ดังที่ได้กล่าวมาการเข้าถึงสื่อออนไลน์แพลตฟอร์ม หรือเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับการติดต่อสื่อสารระหว่างกันทั้งในรูปแบบเดี่ยว และกลุ่มสังคมนั้น ๆ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ตัวผู้ใช้ที่เน้นการใช้สื่อออนไลน์เป็นหลัก และตัวผู้ใช้สื่อออนไลน์แบบผสมผสานกับสื่อเก่า องค์ประกอบต่อมาเป็นตัวสื่อออนไลน์ ได้แก่เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นสื่อออนไลน์การร่วมมือระหว่างสื่อออนไลน์, เครือข่ายสังคมออนไลน์สาธารณะ และศูนย์กลางการแสดงความคิดเห็นสังคมออนไลน์การเข้าถึงสื่อออนไลน์โดยไม่มีสติ เกิดอารมณ์ดีใจ หรือโกรธในทันที โดยไม่มีสติหยุดพิจารณา สื่อรวมถึงส่งต่อความเกลียดชังให้สังคมแห่งสื่อออนไลน์จะเป็นปัญหาในอนาคตที่ควรแก้ไขต่อไป

การประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ เป็นการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นเครื่องมือช่วยในการแก้ปัญหาของกระบวนการ การเข้าถึงสื่อออนไลน์ ได้แก่ 1) กระบวนการก่อนเข้าถึงสื่อ 2) กระบวนการระหว่างใช้สื่อ และ 3) กระบวนการหลังใช้สื่อ ให้เกิดความเป็นผู้เข้าถึงสื่อออนไลน์อย่างมีสติ รู้เท่าทันความคิด รู้จักพิจารณาแยกแยะ ไม่หลงสติเชื่อสื่อเหล่านั้นโดยไม่พิจารณาอย่างถูกต้อง

2.3.3 ความหมายของพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร

ณัฐนรี ไชยภักดี(2552) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง กระบวนการเลือกสรรข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ของบุคคล

รัฐญา นาคนุ่น (2556) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง การกระทำรูปแบบด้วยอิริยาบถต่าง ๆ ด้วยความบ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นทั้งการฟัง การพูด และการอ่านเนื้อหาของข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ การดูโทรทัศน์ การฟังวิทยุ และการพูดคุยกับสื่อบุคคลที่เป็นทั้งสื่อทางบุคคลและสื่อทางออนไลน์

นันทินี พิศวิลัย (2558) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง ความถี่ในการเปิดรับข้อมูลผ่านทางสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่อง ๆ หนึ่ง

อาสตา รัตนมุงเมฆา (2558) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง กระบวนการติดต่อสื่อสารอย่างหนึ่ง ซึ่งจะมีความแตกต่างเป็นแบบเฉพาะของแต่ละคน

กันทลัส ทองบุญมา (2559) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง ปริมาณหรือความบ่อยครั้งที่บุคคลได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องที่ตนสนใจ จากบุคคลผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ

ณัฐวิโรจน์ มหายศ (2563) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง การเข้าถึงและการติดตามข่าวสารของบุคคล ด้วยวิธีการรับชม รับฟัง และการอ่านในเรื่องที่สนใจ

กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย (ม.ป.ป.) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง การค้นหาข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่สนใจของบุคคล

ภาวิณี น้อยช่างคิด (ม.ป.ป.) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง การเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ

สรุปได้ว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง กระบวนการในการค้นหา กลั่นกรอง และเลือกเปิดรับข้อมูลที่เผยแพร่ผ่านทางช่องทางสื่อต่าง ๆ ด้วยวิธีการดู การฟัง และการอ่าน ซึ่งบุคคลมักเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันไปตามความต้องการหรือความสนใจของตน

1.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

แซมมวล เบคเกอร์ (Becker 1972, อ้างถึงใน นันทินี พิศวิลัย, 2558: 16) ได้ให้ความหมายของการเปิดรับข่าวสาร โดยจำแนกตามพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร คือ

1. การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) กล่าวคือ บุคคลจะแสวงหาข้อมูลเมื่อต้องการให้มีความคล้ายคลึงกับบุคคลอื่น ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเรื่องทั่ว ๆ ไป

2. การเปิดรับข้อมูล (Information Receptivity) กล่าวคือ บุคคลจะเปิดรับข่าวสารเพื่อทราบข้อมูลที่ตนเองสนใจ อยากรู้ หากมีข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเองก็จะให้ความเอาใจใส่ในการอ่าน ดูหรือฟังเป็นพิเศษ

3. การเปิดรับประสบการณ์ (Experience Receptivity) กล่าวคือ บุคคลที่จะเปิดรับข่าวสาร เพราะต้องการกระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเพื่อผ่อนคลายอารมณ์

โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Klapper J.T. 1960, อ้างถึงใน สุภวัฒน์ สงวนงาม, 2557: 11-12) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเลือกรับข่าวสารหรือเปิดรับข่าวสาร เปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยการกลั่นกรอง 4 ชั้นตามลำดับ ดังนี้

1. การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) เป็นขั้นแรกในการเลือกช่องทางการสื่อสาร บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสาร จากแหล่งสารที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง ตามความสนใจและความต้องการของตน อีกทั้งทักษะและความชำนาญในการรับรู้ข่าวสารของคนนั้นก็ต่างกัน

2. การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) ผู้เปิดรับข่าวสารมีแนวโน้มที่จะเลือกสนใจข่าวจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง โดยมักเลือกตามความคิดเห็น ความสนใจของตน เพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจ หรือทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลหรือมีความไม่สบายใจ ที่เรียกว่า ความไม่สอดคล้องทางด้านความเข้าใจ (Cognitive Dissonance)

3. การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข้อมูลข่าวสารแล้ว มักเลือกรับรู้และตีความหมายสารแตกต่างกันไปตามความสนใจ ทัศนคติประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ สภาวะทางร่างกาย หรือสภาวะทางอารมณ์และจิตใจ ฉะนั้นแต่ละคนอาจตีความเฉพาะข่าวสารที่สอดคล้องกับลักษณะส่วนบุคคล นอกจากจะทำให้ข่าวสารบางส่วนถูกตัดทิ้งไป ยังมีการบิดเบือนข่าวสารให้มีทิศทางเป็นที่น่าสนใจของแต่ละบุคคลด้วย

4. การเลือกจดจำ (Selective Retention) บุคคลจะเลือกจดจำข่าวสารในส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติของตนเอง และมักจะลืมหรือไม่นำไปถ่ายทอดต่อในส่วนที่ตนเองไม่สนใจ ไม่เห็นด้วย หรือเรื่องที่ขัดแย้ง คำนับกับความคิดของตนเอง ข่าวสารที่คนเราเลือกจดจำไว้นั้น มักมีเนื้อหาที่จะช่วยส่งเสริม หรือสนับสนุนความรู้สึคนึกคิด ทัศนคติ ค่านิยม หรือความเชื่อของแต่ละคนที่มีอยู่เดิม ให้มีความมั่นคงชัดเจนยิ่งขึ้นและเปลี่ยนแปลงยากขึ้น เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไปส่วนหนึ่งอาจนำไปใช้เมื่อเกิดความรู้สึกขัดแย้งและมีสิ่งที่ไม่สบายใจขึ้น

2.3.4 ปัจจัยและวัตถุประสงค์ในการเปิดรับข่าวสาร

ขวัญเรือน กิติวัฒน์ (2531, อ้างถึงใน ญัฐริสสา ทรัพย์คงเจริญ, 2557: 43-44) กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกัน คือ

1. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพและจิตวิทยาส่วนบุคคล มีแนวคิดว่าคนเราแต่ละคนมีความแตกต่างเฉพาะตัวบุคคลอย่างมากในด้านโครงสร้างทางจิตวิทยาส่วนบุคคล ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจาก

ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน การดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างไม่เหมือนกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับสติปัญญา ความคิด ทักษะคิด ตลอดจนกระบวนการของการรับรู้ การสนใจ

2. ปัจจัยด้านสภาพความสัมพันธ์ทางสังคม เนื่องจากคนเรามักจะยึดติดกับกลุ่มสังคมที่ตนสังกัดอยู่เป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) ในการตัดสินใจที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมใด ๆ ก็ตามนั่นคือ มักจะคล้อยตามกลุ่มในแง่ความคิด ทักษะคิด และพฤติกรรมเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนอกระบบการสื่อสาร เชื่อว่าลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อาชีพระดับการศึกษา รายได้ ทำให้เกิดความคล้ายคลึงของการเปิดรับเนื้อหาของการสื่อสาร รวมถึงการตอบสนองต่อเนื้อหาดังกล่าวไม่แตกต่างกันด้วย

ฮันต์ และ รูเบน (Hunt & Ruben, อ้างถึงใน ศรีนธ์ ยี่หลั่นสุวรรณ, 2558: 19-20) ได้กล่าวถึงปัจจัยหลัก ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคลไว้ดังนี้

1. ความต้องการ (Need) ปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในกระบวนการเลือกของมนุษย์คือความต้องการ ความต้องการทุกอย่างของมนุษย์ทั้งความต้องการทางกายและทางใจ ความต้องการระดับสูงและความต้องการระดับต่ำ ย่อมเป็นตัวกำหนดการเลือกของเรา เราเลือกตอบสนองความต้องการของเรา เพื่อให้ได้ข่าวสารที่ต้องการ เพื่อแสดงรสนิยม เพื่อการยอมรับในสังคม เพื่อความพอใจ

2. ทักษะคิดและค่านิยม (Attitude and Values) ทักษะคิด คือ ความชอบและมีใจโน้มเอียง (Preference and Predisposition) ต่อเรื่องต่าง ๆ ส่วนค่านิยม คือ หลักพื้นฐานที่เรายึดถือเป็นความรู้สึกที่ว่า เราควรจะทำหรือไม่ควรทำอะไรในการมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและคน ซึ่งทักษะคิดและค่านิยมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเลือกใช้สื่อมวลชน การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมายและการเลือกจดจำ

3. เป้าหมาย (Goal) มนุษย์ทุกคนมีเป้าหมาย มนุษย์ทุกคนกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิตทั้งในเรื่องอาชีพ การเข้าสมาคม การพักผ่อน เป้าหมายของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เรากำหนดขึ้นนี้จะมามีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อมวลชน การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมาย และการเลือกจดจำเพื่อสนองเป้าหมายของตน

4. ความสามารถ (Capability) ความสามารถของเราเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รวมทั้งความสามารถด้านภาษา มีอิทธิพลต่อเราในการที่จะเลือกรับข่าวสาร เลือกตีความหมาย และเลือกเก็บเนื้อหาของข่าวนั้นไว้

5. การใช้ประโยชน์ (Utility) กล่าวโดยทั่วไปแล้ว เราจะให้ความสนใจและใช้ความพยายามในการที่จะเข้าใจ และจดจำข่าวสารที่เราสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

6. สไตล์ในการสื่อสาร (Communication Style) การเป็นผู้รับสารของเรานั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสไตล์ในการสื่อสารของเรา คือ ความชอบหรือไม่ชอบสื่อบางประเภท ดังนั้นบางคนจึงชอบฟังวิทยุบางคนชอบดูโทรทัศน์ บางคนชอบอ่านหนังสือพิมพ์ ฯลฯ

7. สภาพ (Context) สภาพในที่นี้หมายถึง สถานที่ บุคคล และเวลาที่อยู่ในสถานการณ์การสื่อสาร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเลือกของผู้รับสาร การมีคนอื่นอยู่ด้วยมีอิทธิพลตรงต่อการเลือกใช้สื่อและข่าวสาร การเลือกตีความหมายและเลือกจดจำข่าวสาร การที่เราต้องถูกมองว่าเป็นอย่างไรการที่เราคิดว่าคนอื่นมองเราอย่างไร เราเชื่อว่าคนอื่นคาดหวังอะไรจากเรา และการที่คิดว่าคนอื่นคิดว่าเราอยู่ในสถานการณ์อะไร ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อการเลือกของเรา

8. ประสบการณ์และนิสัย (Experience and Habit) ในฐานะของผู้รับสาร ผู้รับสารแต่ละคนพัฒนานิสัยการรับสารอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการรับข่าวสารของเรา เราพัฒนาความชอบสื่อชนิดใดชนิดหนึ่ง รายการประเภทใดประเภทหนึ่ง ดังนั้นเราจึงเลือกใช้สื่อชนิดใดชนิดหนึ่ง สนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง และเลือกจดจำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

แม้คคอมบ์และเบคเกอร์ (McCombs and Becker 1979, อ้างถึงใน สุภวัฒน์ สงวนงาม, 2557: 16) ได้ให้แนวคิดที่ว่า โดยทั่วไปบุคคลแต่ละคน มีการเปิดรับข่าวสารหรือการเปิดรับสื่อ เพื่อตอบสนองความต้องการ 4 ประการ คือ

1. เพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ (Surveillance) บุคคลสามารถติดตามความเคลื่อนไหวและสังเกตเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัวจากการเปิดรับข่าวสาร ทำให้เป็นคนที่ยึดเหตุการณ์ทันสมัย

2. เพื่อการตัดสินใจ (Decision) การเปิดรับข่าวสารทำให้บุคคลสามารถกำหนดความเห็นของตนต่อสภาวะ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัว เพื่อการตัดสินใจโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องชีวิตประจำวัน

3. เพื่อพูดคุยสนทนา (Discussion) บุคคลสามารถนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับไปใช้ในการพูดคุยกับผู้อื่นได้

4. เพื่อการมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อรับรู้และมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ความเป็นไปต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมรอบ ๆ ตัว

วัตถุประสงค์ของการเลือกเปิดรับสารหรือการบริโภคข่าวสารของผู้รับสารของ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533, อ้างถึงใน ศิริกุล ชัยนงน, 2559: 4) นั้นอาจจำแนกได้ 4 ประการ คือ

1. เพื่อการรับรู้ (Cognition) คือ ผู้รับสารต้องการสารสนเทศ (Information) เพื่อสนองต่อความต้องการและความอยากรู้

2. เพื่อความหลากหลาย (Diversions) เช่น การเปิดรับสื่อเพื่อแสวงหาความเร้าใจ ตื่นเต้น สนุกสนานรวมทั้งการพักผ่อน

3. เพื่ออรรถประโยชน์ทางสังคม (Social Utility) หมายถึง การต้องการสร้างความคุ้นเคยหรือการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น การใช้ภาษาร่วมสมัย

4. การผละสังคัม (Withdrawal) เป็นการเปิดรับสื่อหรือเข้าหาสื่อ เพื่อหลีกเลี่ยงงานประจำหรือหลีกเลี่ยงคนรอบข้าง

สรุปได้ว่า การเปิดรับข่าวสาร เป็นพฤติกรรมที่บุคคลค้นหาและกลั่นกรองข้อมูลที่ได้รับมาผ่านขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งบุคคลมักเปิดรับข้อมูลแตกต่างกันไปตามความสนใจ และปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นความต้องการ ทักษะคิดค่านิยม บุคลิกภาพ รวมไปถึงการนำไปใช้ประโยชน์และบุคคลจะมีวัตถุประสงค์ในการเปิดรับข่าวสารแต่ละครั้ง โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารออนไลน์อย่างเหมาะสมของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ซึ่งผู้วิจัยใช้แนวคิดของสุรพงษ์ โสธนะเสถียร ในการแบ่งด้านของพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยปรับเปลี่ยนแนวคิดให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มประชากรที่สนใจศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ด้านความรู้ทางวิชาการ ด้านความบันเทิง และด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

2.4 สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

2.4.1 ประวัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงสถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2436 ได้พระราชทานนามว่า “มหามกุฏราชวิทยาลัย” เพื่อเป็นอนุสรณ์ระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณ แต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ตั้งอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร โดยมีพระราชประสงค์เพื่อเป็นที่ศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร (พระธรรมวโรดม และคณะ, 2538, หน้า รองปกใน)

ครั้นเมื่อ วันที่ 26 ตุลาคม 2439 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จมาเปิดมหามกุฏราชวิทยาลัย พระองค์ทรงรับอุปถัมภ์พระราชทรัพย์บำรุงประจำปี อาศัยพระราชวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการของมหาวิทยาลัยขึ้น 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อเป็นสถานศึกษาของพระภิกษุสามเณร
2. เพื่อเป็นสถานศึกษาวิทยาการอันเป็นของชาติภูมิ และต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นสถานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เมื่อกิจการของมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการแล้ว ปรากฏว่าพระวัตถุประสงค์เหล่านั้น ได้รับผลเป็นที่น่าพอใจตลอดมา เพื่อที่จะให้วัตถุประสงค์เหล่านั้นได้ผลดียิ่งขึ้น ดังนั้น ในวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2448 สมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ในฐานะที่ทรงเป็นนายกกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย พร้อมด้วยคณะกรรมการพระเถรานุเถระ จึงได้ทรงประกาศตั้งสถาบันการศึกษา

ชั้นสูงในรูปมหาวิทยาลัย พระพุทธศาสนาขึ้น โดยอาศัยพระนามเดิมว่า “สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย” โดยมีจุดมุ่งหมายคือ

1. เพื่อเป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรม
2. เพื่อเป็นสถานศึกษาวิทยาการอันเป็นของชาติภูมิ และต่างประเทศ
3. เพื่อให้เป็นสถานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งใน และนอกประเทศ
4. เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ และความสามารถในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชน
5. เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ และความสามารถในการค้นคว้า ได้ตอบหรืออภิปรายธรรมได้อย่างกว้างขวางแก่ชาวไทย และชาวต่างประเทศ

6. เพื่อความเจริญก้าวหน้า และคงอยู่ตลอดกาลนานของพระพุทธศาสนา

สถาบันการศึกษาแห่งนี้ ได้เริ่มเปิดให้การอบรมศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร โดยจัดเป็นหลักสูตรปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิตไว้ 4 ปี ตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 2489 เป็นต้นมา ดำเนินการศึกษาโดยแบ่งการศึกษาออกเป็นระดับเตรียมอุดม และอุดมศึกษา มีการปรับปรุงโรงเรียนเตรียมศาสนศาสตร์ 2 ชั้น ปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิต 4 ชั้น ตั้งแต่ปีที่ 1 – 5 เรียบเต็ม ทุกวิชา ชั้นปีที่ 6 – 7 แยกเรียนเป็น 2 สาขา คือ สาขาปรัชญา และสาขาจิตวิทยา

ในช่วงปี พ.ศ. 2511 – 2513 ได้เปลี่ยนระบบการเรียนการวัดผลประเมินผล เปลี่ยนแปลงหลักสูตรปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิตเป็น 4 ปี ใช้ระบบหน่วยกิต ต่อมามหาเถรสมาคมมีคำสั่ง เรื่อง การศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย พร้อมทั้งได้เปิดการศึกษาครบ 4 คณะ คือ คณะศาสนา และปรัชญา คณะสังคมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ พ.ศ. 2525 ได้เปลี่ยนแปลงชื่อคณะศิลปศาสตร์ เป็นคณะมนุษยศาสตร์ พ.ศ. 2526 ได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิต 4 ปี เฉพาะบางรายวิชาให้เหมาะสม และมีโครงสร้างของหลักสูตรทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต แบ่งออกเป็น 4 คณะ คือ คณะศาสนา และปรัชญา คณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ ส่วนชั้นบูรพศึกษาใช้เวลาเรียน 1 ปี ชั้นเตรียมศาสนศาสตร์ใช้เวลาเรียน 2 ปี ชั้นปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิตใช้เวลาเรียน 4 ปี รวมการศึกษาภาควิชาการ เป็น 7 ปี และต้องปฏิบัติศาสนกิจที่สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย มอบหมายอีก 1 ปี รวมเป็น 8 ปี ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิต (ศน.บ.) แต่ยังไม่มียกหมายรับรองการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์

ต่อมาสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ตราพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2527 ให้ผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิตใช้อักษรย่อว่า ศน.บ. พระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้สำหรับผู้สำเร็จก่อนวันที่ประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ด้วย เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2530 ได้เปิดการศึกษาชั้นปริญญาโทเรียกว่า บัณฑิต

วิทยาลัย มี 2 สาขา คือ สาขาศาสนาปรัชญา และสาขาพุทธศาสนานิกายเถรวาท ผู้รับสำเร็จการศึกษามีสิทธิ์รับปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิตใช้อักษรย่อว่า ศน.ม. ปัจจุบันคณะพุทธศาสนานิกายเถรวาทเปลี่ยนเป็นสาขาพุทธศาสนศึกษา พ.ศ. 2540 สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ตราพระราชบัญญัติแห่งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษา และวิจัยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวิจัยส่งเสริม และให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์รวมทั้งการบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ และมีสถานภาพเป็นนิติบุคคลเป็นอีกกรมหนึ่ง คือกรมที่ 16 ขึ้นกับสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สภากการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งแรกของประเทศไทย มุ่งสร้างบัณฑิตให้มีคุณสมบัติเป็นผู้พร้อมด้วยความรู้ชอบ และการปฏิบัติชอบมีหน้าที่ให้การศึกษาระดับสูงและส่งเสริมการศึกษาระดับสูงทางพระพุทธศาสนา มุ่งเผยแผ่พระพุทธศาสนา และปฏิบัติธรรม การวิจัย การให้บริการแก่สังคม และเป็นผู้นำทางศีลธรรมในสังคม และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ มีนโยบาย ดังนี้

1. กระจายโอกาสทางการศึกษา และสิทธิเสมอภาคทางการศึกษา โดยเน้นการปรับปรุงคุณภาพบัณฑิต และการพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของพระพุทธศาสนาและประเทศชาติ
2. ส่งเสริมให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจการและการเงินของมหาวิทยาลัย เพื่อส่งเสริมมหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ โดยมีการร่วมมือช่วยเหลือ และแลกเปลี่ยนทั้งในด้านปริยัติธรรม ปฏิบัติธรรม อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กร สถาบัน และมหาวิทยาลัยทั้งใน และนอกประเทศ
3. จัดให้มีกลไกหน่วยงานสารสนเทศ และแหล่งข้อมูลข่าวสาร เพื่อประสานสนับสนุนและช่วยเหลือการดำเนินงานของวิทยาเขต บ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ด้านศีลธรรมให้เกิดการพัฒนาจิตวิญญาณของมนุษยชาติ โดยป้องกัน และบำบัดรักษามลภาวะทางจิตวิญญาณของมวลมนุษย์
4. เพิ่มบทบาทของมหาวิทยาลัยให้การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นร่วมป้องกัน และแก้ไขปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เน้นคุณภาพชีวิต โดยร่วมมือกับองค์กรทั้งรัฐ และเอกชนภายใน และภายนอกประเทศ
5. ปรับปรุงส่งเสริมแต่งระบบโครงสร้างภายในมหาวิทยาลัย ให้ทันสมัยทั้งในด้านบริหารและวิชาการ ที่เอื้อต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย ลดความซับซ้อนในการทำงาน กระจายอำนาจการบริหารสู่ระดับงานต่าง ๆ และส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานทุกวิทยาเขตทำงานประสานกันอย่างใกล้ชิดเป็นเอกภาพ โดยถือสถาบันแม่เป็นศูนย์กลาง

6. พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สนับสนุน และส่งเสริมการค้นคว้าวิจัย ตลอดจนจัดหาปัจจัยในการทำงานให้เพียงพอเพิ่มความก้าวหน้าทางวิชาการ และคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก

7. ปลุกฝัง และส่งเสริมทัศนคติให้ยึดมั่นในระเบียบ สามัคคี และบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อเป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพอันจะยังผลสู่ความเจริญมั่นคงของสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์ ภายใต้พุทธปรัชญาการปกครองระบบธรรมาธิปไตย

8. พัฒนาบุคลากรทุกระดับทุกฝ่ายของมหาวิทยาลัยให้มีคุณภาพ โดยจัดวางอัตรากำลังให้เพียงพอ และเหมาะสมกับงานส่งเสริม และเพิ่มพูนสวัสดิการที่เหมาะสม ให้เพียงพอเพื่อบำรุงขวัญ และกำลังใจให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

9. ทำมหาวิทยาลัยแห่งนี้ให้เป็นศูนย์กลางและแหล่งกำลัง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของมหาชน และองค์กรชั้นนำสังคมสู่การพัฒนาที่ถูกต้อง และให้ประโยชน์ปัจจุบัน อนาคต และประโยชน์สูงสุดแก่มวลชน การจัดทำแผนการศึกษา และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 8 ของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งในการสนองนโยบายการศึกษาของชาติ การแก้ไขปัญหาการศึกษาของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัยที่ผ่านมาได้ผลในระดับที่ไม่น่าพอใจ เพราะมหาวิทยาลัยนับตั้งแต่ก่อตั้งมา ยังไม่มีนโยบายแผนงานที่เป็นรูปธรรม เมื่อเป็นเช่นนี้ การทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายจึงเป็นไปได้ยาก ในการจัดตั้งวิทยาเขตขึ้นใหม่ 7 แห่ง การรับนักศึกษาเข้าศึกษาไม่อยู่ในทิศทางเดียวกันกับเป้าหมายการผลิตบัณฑิต มีการขาดแคลนในบางสาขาวิชาที่มีความต้องการเพิ่มขึ้น มหาวิทยาลัยจึงกำหนดนโยบายและวิธีการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในทุกด้านให้มีศักยภาพเพิ่มสูงขึ้น จากการศึกษาข้อมูลในอดีต และสมมติฐานแนวโน้มต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตพบว่า ข้อมูลเหล่านี้ได้นำแนวคิดใหม่ที่จะพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้ก้าวหน้ามากขึ้น โดยทิศทางในการพัฒนาเชิงรุก คือ นำสังคมมากกว่าเชิงรับ ตอบสนองต่อสังคม เริ่มดำเนินการในแผนการศึกษา และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา เช่น การให้บริการสถานศึกษาให้เป็นแหล่งวิชาการของสังคม โดยเน้นการวิจัยเฉพาะเรื่อง หรือให้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันเป็นหน่วยรวมแหล่งวิชาการ การค้นคว้า การคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ และเป็นผู้ถ่ายทอดไปสู่สังคม และประชาชน หลังจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ตราพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2527 และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 ทั้ง 2 ฉบับนี้แล้ว ทำให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในด้านการบริหารการจัดการศึกษา มีการจัดระบบ ระเบียบ ในการดำเนินงานพัฒนาสถาบันการศึกษา ให้เป็นแหล่งวิชาการของสังคม กระจายโอกาสทางการศึกษา และสิทธิเสมอภาคทางการศึกษาไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทยคือ ให้มีวิทยาเขตอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่

1. วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พ.ศ. 2516)
2. วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม (พ.ศ. 2533)
3. วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น (พ.ศ. 2534)
4. วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2534)
5. วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช (พ.ศ. 2535)
6. วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด (พ.ศ. 2537)
7. วิทยาเขตศรีล้านช้าง จังหวัดเลย (พ.ศ. 2538)

2.4.2 วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เดิมเป็นศูนย์การศึกษาโยธธ วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ที่วัดศรีธรรมมาราม (พระอารามหลวง) ถนนวิริยะอารักษ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยอยู่ในความอุปถัมภ์ของพระเทพสังวรญาณ ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่พระราชาธรรมสุธี รองเจ้าคณะภาค 10 (ธรรมยุต) และเจ้าอาวาสวัดศรีธรรมมาราม เมื่อ พ.ศ. 2541 รูปที่หนึ่ง และอยู่ในความอุปถัมภ์ของพระราชาสุทธาจารย์ ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่พระมงคคตลิก เจ้าคณะจังหวัดยโสธร (ธรรมยุต) วัดเทพรังษี ตำบลหนองคู อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร เมื่อ พ.ศ. 2541 รูปที่สอง ได้รับความเห็นชอบและอนุมัติให้จัดตั้งขึ้นจากมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุม ครั้งที่ 3/2541 เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2541 โดยการเสนอของวิทยาเขตร้อยเอ็ด (เดิมปัจจุบัน เป็นศูนย์การศึกษาโยธธ) ต่อมาเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 วิทยาเขตร้อยเอ็ดได้เปิดทำการเรียนการสอนขึ้นที่วัดศรีธรรมมาราม และให้เรียกชื่อว่า “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ศูนย์ยโสธร” ซึ่งงบประมาณในการดำเนินการทั้งหมด ระยะเวลา 2 ปีแรก พ.ศ. 2541–2542 อยู่ในความอุปถัมภ์ของพระเทพสังวรญาณ (พระเทพสังวรญาณ (พวง สุขินทริโย), 2549, หน้า 8-9)

เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 ศูนย์ยโสธร (ขณะนั้น) ได้เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไป (คฤหัสถ์) เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเป็นครั้งแรก และหลักสูตรที่เปิดทำการเรียนการสอนมีทั้งภาคปกติ (จันทร์ – ศุกร์) และภาคสมทบ (เสาร์ – อาทิตย์) ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวนี้แบ่งออกเป็นหลักสูตร 4 ปี และหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี (หลังอนุปริญญา) และในปี พ.ศ. 2550 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ออกข้อกำหนดว่าด้วยการจัดตั้งส่วนงาน (ฉบับที่ 3) โดยอาศัยอำนาจตามความมาตรา 8 และ มาตรา 9 วรรคแรก และมาตรา 19 (2) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 และมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย ที่ 21/2550 เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2550 ให้ตราข้อกำหนดไว้ในข้อ 4 ไว้ว่า “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีส่วนงานเพิ่มเติม คือ วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร”

วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ตั้งอยู่ในจังหวัดโยธธ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์จังหวัด และอนุรักษ์ชื่อทางประวัติศาสตร์ไว้ให้เป็นเกียรติ และศักดิ์ศรีของชาวโยธธที่มีสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษาเป็นแห่งแรกของพระภิกษุสามเณรและบุคคลทั่วไป โดยเปิดสอนในระดับปริญญาตรี ของจังหวัดโยธธ

วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เป็นศูนย์บริการทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในการกำกับของกระทรวงศึกษาธิการเป็นสถานศึกษาและวิจัย ระดับอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษ วิจัย ส่งเสริม เผยแผ่ และให้บริการทางด้านวิชาการ พระพุทธศาสนา และวิชาการอื่น แก่พระภิกษุสามเณร และบุคคลทั่วไป รวมทั้งการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของชาติและท้องถิ่นให้ยั่งยืนสืบต่อไป และมีที่ตั้งในปัจจุบัน ดังนี้

เลขที่ 174 หมู่ที่ 3 ถนนวาริราชเดช บ้านทุ่งแต่ ตำบลทุ่งแต่ อำเภอเมือง จังหวัดโยธธ รหัสไปรษณีย์ 35000 โทรศัพท์ 0 4575 6859-60 เว็บไซต์ WWW.YBC.MBU.AC.TH

ปรัชญาและปณิธาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ มีหลักปรัชญาในการดำเนินงานด้านวิชาการ เพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีความสมบูรณ์ด้วยคติ แนวคิด ประจำที่ว่า “กล้าคิด กล้าทำ นำพาความถูกต้อง ยกย่องคุณธรรม”

วัตถุประสงค์ของวิทยาลัย

1. เพื่อสนองนโยบายของมหาวิทยาลัยในเรื่องของการขยายโอกาสทางการศึกษาให้แพร่หลาย
2. เพื่อเป็นศูนย์บริการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และบุคคลทั่วไป ตามหลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัย
3. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ทั้งวิชาการทางโลกสมัยใหม่ และวิชาการทางพระพุทธศาสนาควบคู่กันไป
4. เพื่อประกันคุณภาพการศึกษาระดับให้เป็นไปตามมาตรฐานเกณฑ์ ตัวบ่งชี้ และหลักฐานแสดงของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ตามราย 8 มาตรฐานของ สมศ.)

พันธกิจ

1. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่รองอธิการบดี และผู้ช่วยอธิการบดีมอบหมาย
2. ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด และประกาศของวิทยาเขต และมหาวิทยาลัย
3. ผลิตบัณฑิตตามความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน และสังคม

4. วิจัย และพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ในด้านการศึกษายุคสังคมปัจจุบัน

5. จัดการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางการความคิดและกายภาพ สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีปกติสุขตามแนววิถีพุทธ

6. ประเมินตนเองตามลักษณะภาระงานตามโครงสร้างการแบ่งส่วนงาน

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์

1. มีระเบียบวินัย ใฝ่เรียนรู้ เชิดชูคุณธรรม

2. กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ อย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์

3. มีความรู้ดี ความสามารถดี การงานดี อนามัยดี ความประพฤติดี

นอกจากนี้ วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ยังเป็นสถาบันที่มุ่งผลิตนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ด้วยความรู้ดี และความประพฤติดี เป็นแหล่งรวมความรู้ และเป็นสถาบันที่มีศักยภาพในการให้บริการการศึกษาทางด้านวิชาการพระพุทธศาสนา และวิชาการอื่น ๆ ที่เป็นสากล ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 ได้แบ่งส่วนงาน ดังนี้

1. สำนักงานอธิการบดี

2. สำนักงานวิทยาเขต

3. บัณฑิตวิทยาลัย

4. คณะ

5. สถาบัน

6. สำนัก

7. ศูนย์

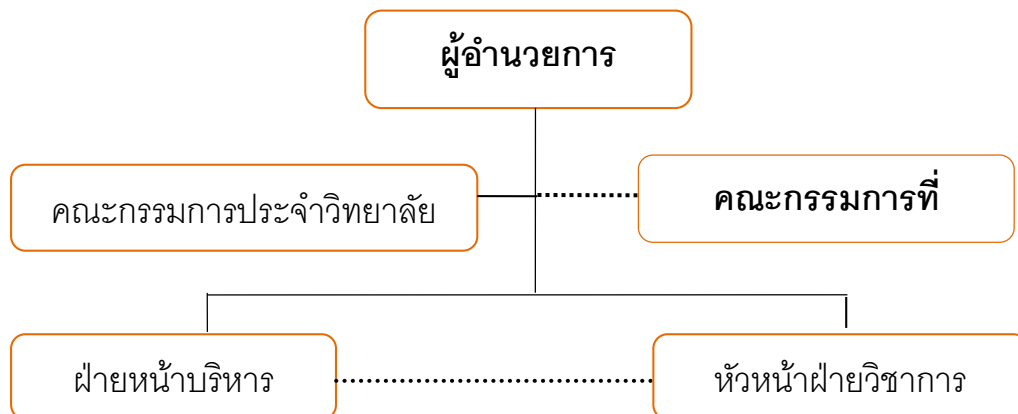
8. วิทยาลัย

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร มีหน้าที่บริหารจัดการศึกษา และการให้บริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณร และบุคคลทั่วไปรวมทั้งทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ และตอบสนองนโยบายให้เป็นที่ไปตามแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย โดยมีระบบการบริหารจัดการและมีโครงสร้างการแบ่งส่วนงาน ดังนี้

ระบบเวลาการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้จัดระบบการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ ภาคปกติ (ในเวลาราชการ) และภาคนอกเวลาราชการ โดยเปิดทำการเรียนการสอนในช่วงเวลา 08.30 – 18.30 น. ทุกวัน/วันเสาร์-อาทิตย์

โครงสร้างการแบ่งส่วนงาน (ร่าง)
*วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ประจำปีการศึกษา 2564

- งานธุรการและสารบรรณ

- งานนโยบายและแผน

- งานประชาสัมพันธ์และประสานงาน

- งานวิเคราะห์งานบุคคล

- งานการเงินและบัญชี

- งานพัสดุ

- งานอาคารสถานที่และสาธารณูปโภค

- งานยานพาหนะ

- งานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

- งานฝึกอบรมและพัฒนาชุมชน-สังคม

- งานคณะ/สาขาวิชา

- งานมาตรฐานหลักสูตรและจัดการศึกษา

- งานทะเบียนและวัดผล

- งานสถิติและข้อมูล

- งานตำราและเอกสารทางวิชาการ

- งานวิจัยและพัฒนา

*วิทยาลัย หมายถึง วิทยาลัย ตาม พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540
มาตรา 8 (8)

การจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้จัดการศึกษาให้แก่
พระภิกษุสามเณร และบุคคลทั่วไปตามหลักสูตร จำนวน 3 คณะ/สาขาวิชา ได้แก่

1. คณะศาสนาและปรัชญา เปิดสอน จำนวน 1 สาขาวิชา คือ ปรัชญาศาสนา และวัฒนธรรม
2. คณะศึกษาศาสตร์ เปิดสอน จำนวน 1 สาขาวิชา คือ การสอนภาษาไทย
3. คณะสังคมศาสตร์ เปิดสอน จำนวน 1 สาขาวิชา คือ รัฐศาสตร์

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พันธิวิทย์ เลิศดี (2562) ศึกษาช่องทางในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน ผลการวิจัยพบว่า ช่องทางการรับรู้ข่าวสารแตกต่างกัน มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กิตติพร ไชยโรจน์ (2555) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ และพฤติกรรมการเล่นพนันฟุตบอลของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน ผลการวิจัยพบว่า สื่อที่เปิดรับมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อการเล่นพนันฟุตบอลของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

กิตติยา ศรีคง (2557) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับ ความพึงพอใจ และการใช้ประโยชน์จากหนังสือพิมพ์ออนไลน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ 6 แห่ง จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับหนังสือพิมพ์ออนไลน์ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

นันทินี พิศวิลัย (2558) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร และความพึงพอใจของผู้ใช้เว็บไซต์ www.ginraidee.com ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เป็นประชาชน ที่มีอายุระหว่าง 18-30 ปี จำนวน 303 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่เปิดรับชมเว็บไซต์ที่มีรายได้ส่วนตัวต่อเดือนต่างกัน จะมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเว็บไซต์ www.ginraidee.com แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิรัชพัชร มานิตศรีศักดิ์ (2559) ศึกษาความคาดหวังต่อประโยชน์ การเปิดรับข่าวสาร และความพึงพอใจของ Generation Y ที่มีต่อเว็บไซต์ TripAdvisor กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เป็นประชาชนกลุ่ม Generation Y หรือประชาชนที่มีอายุระหว่าง 16-35 ปี จำนวน 408 คน ผลการวิจัยพบว่า Generation Y ที่มีรายได้ส่วนตัวโดยเฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน จะมีระดับการเปิดรับข่าวสาร หรือสืบค้นข้อมูลประเภทต่าง ๆ จากเว็บไซต์ TripAdvisor ไม่แตกต่างกัน

กฤษณา โลหารกรก (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การศึกษาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชาวเขาเผ่าม้งระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดตาก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชาวเขา เผ่าม้ง ระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ใน

จังหวัดตากเครื่องมือวิจัยที่ใช้ได้แก่ แบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบตามองค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การนิยามปัญหา 2) การพิจารณาตัดสินและประมวลผลข้อมูล และ 3) การลงข้อสรุป จำนวน 30 ข้อ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชาวเขาเผ่าม้งที่ศึกษามีคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเฉลี่ย 13.07 คะแนน โดยมีคะแนนสูงสุด 20 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 7 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.59 เมื่อทำการแบ่งระดับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่านักเรียนกลุ่มนี้มีค่าคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ระดับพอใช้คิดเป็นร้อยละ 13.33 (n= 4) ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 23.33 (n= 7) และระดับน้อยมากคิดเป็นร้อยละ 63.33 (n= 19) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาแยกตามองค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่าองค์ประกอบที่นักเรียนตอบถูกมากที่สุด คือ การพิจารณาตัดสินและประมวลผลข้อมูลคิดเป็นร้อยละ 60.24 การนิยามปัญหาคิดเป็นร้อยละ 34.44 และการลงข้อสรุปคิดเป็นร้อยละ 25.67 ตามลำดับ

สรินญา มารศรี (2561) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 พบว่า ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความจำเป็นมากต่อการดำรงชีพอยู่ในสังคมของคนในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อที่จะสามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับและสามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปการศึกษาถือว่าเป็นรากฐานของเตรียมความพร้อมในการออกไปดำรงชีวิตในสังคม ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรต้องมีการตื่นตัวในการออกแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 การฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นอีกหนึ่งทักษะที่มีความสำคัญต่อการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21

เสาวภา เขมะสมบุรณ์ (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในสาระวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 (กรุงเทพมหานคร) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในสาระวิทยาศาสตร์สำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 (กรุงเทพมหานคร) และตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในสาระวิทยาศาสตร์ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในสาระวิทยาศาสตร์ที่สร้างขึ้นจำนวน 32 ข้อ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การระบุประเด็นที่สำคัญ การพิจารณาเหตุผล การประเมินข้อเท็จจริง และการตัดสินใจ โดยองค์ประกอบที่ 1 2 และ 3 เป็นแบบเลือกตอบ และองค์ประกอบที่ 4 เป็นแบบตอบสั้น ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดมีค่า IOC แต่ละองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.4 - 1.0 ค่าความยากตั้งแต่ 0.20 - 0.79 ค่าอำนาจจำแนก

ตั้งแต่ 0.25 - 0.96 ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.65 มีความตรงเชิงโครงสร้าง ($x^2 = 782.999$, $df = 413$, $p = .06$, $2 / df = 1.896$, $RMR = .036$, $RMSEA = .048$, $GFI = .909$ และ $CFI = .680$) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละข้อคำถามระหว่าง - 0.079 - 0.682

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เน้นการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร ได้แก่ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2561), บรรจง อมรชีวิน (2556), ชนาธิป พรกุล (2557), สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2555), Jay, McTighe. (1991) ได้กรอบการวิจัย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ทางวิชาการ 2) ด้านความบันเทิง 3) ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการใช้หลักธรรมพละ 5 มี 5 ประการ ประกอบด้วย คือ 1. สัทธา คือ ความเชื่อ 2. วิริยะ คือ ความเพียร 3. สติ คือ ความระลึกได้ 4. สมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น และ 5. ปัญญา คือ ความรอบรู้ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2540)

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนของการวิจัย ดังนี้

- 3.1 กลุ่มเป้าหมาย
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของเครื่องมือ
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาในวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ จำนวน 201 รูป/คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ตัวชี้วัดความสำเร็จของงาน ประกอบด้วย

- 1) ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักพละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร)
- 2) ด้านความบันเทิง (หลักพละ 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้)
- 3) ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักพละ 5: สมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น)

มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) 5 ระดับโดยมีค่าคะแนนดังต่อไปนี้

5 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ	มากที่สุด
4 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ	มาก
3 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ	ปานกลาง
2 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ	น้อย
1 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสน-ศาสตร์โยธธ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ประกอบด้วย

- 1) ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักพละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร)
- 2) ด้านความบันเทิง (หลักพละ 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้)
- 3) ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักพละ 5: สมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น)

3.3 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.3.1 ขั้นตอนการสร้าง

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและจะศึกษาเพื่อนิยามและเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามตามนิยามศัพท์เฉพาะ

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปขอความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนพิจารณา ดังนี้

- +1 หมายถึง แนใจว่าข้อคำถามนี้ สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ
- 0 หมายถึง ไม่แนใจว่าข้อคำถามนี้ สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ
- 1 หมายถึง แนใจว่าข้อคำถามนี้ ไม่สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad \text{IOC} = \frac{\Sigma R}{n}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ
ลักษณะพฤติกรรม

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็น
ของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาทั้งหมด

n แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้า $\text{IOC} > 0.50$ ถือว่า ข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา

ถ้า $\text{IOC} < 0.50$ ถือว่า ข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00

4. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน

5. นำแบบสอบถามที่เลือกไว้ไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม
ทั้งฉบับ โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alfa - coefficient) ของ Cronbach (นวลเสน่ห์
วงศ์เชิดธรรม, 2554, หน้า 36) ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91

7. นำแบบสอบถามจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำแบบสอบถามไปเก็บ
ข้อมูลในการวิจัยต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม
ให้กับบุคลากรในวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

3. ผู้วิจัยติดต่อขอรับคืนแบบสอบถาม

4. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถาม แล้วตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบ
แบบสอบถาม เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนมาแล้วพบว่าได้รับแบบสอบถามคืนมา

5. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจง
ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ระดับตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยศาสนศาสตร์ โยโสธร สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยกำหนดเกณฑ์แปลความหมายโดยยึดเกณฑ์ค่าเฉลี่ย (Mean) ของบุญชม ศรีสะอาด (2556, หน้า 101) ดังนี้

เกณฑ์การแปลผล

ค่าเฉลี่ย 4.51 ถึง 5.00 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 ถึง 4.50 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ	มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 ถึง 3.50 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 ถึง 2.50 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ	น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 ถึง 1.50 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ	น้อยที่สุด

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.6.1 สูตรหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้ (บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ์, 2543, หน้า 351)

$$\text{สูตร } \bar{X} = \frac{\Sigma X}{n}$$

เมื่อ \bar{X} แทน คะแนนเฉลี่ย

ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n แทน จำนวนข้อมูล

3.6.2 สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alfa - coefficient) ของCronbach (นวลเสน่ห์ วงศ์เชิดธรรม, 2554, หน้า 36)

$$\text{สูตร } \alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

โดย α แทน ค่าความเชื่อมั่น

K แทน จำนวนข้อ

S_i^2 แทน ผลรวมความแปรปรวนแต่ละข้อ

S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

3.6.3 สูตรหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้สูตร ดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2543, หน้า 352)

$$\text{สูตร S.D.} = \sqrt{\frac{N(\Sigma X) - (\Sigma X^2)}{n(n-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	ΣX	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	ΣX^2	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนทั้งหมด
	n	แทน	จำนวนข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้เน้นการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2561), บรรจง อมรชีวิน (2556), ชนาธิป พรกุล (2557), สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2555), Jay, McTighe. (1991) ได้กรอบการวิจัย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ทางวิชาการ 2) ด้านความบันเทิง 3) ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการใช้หลักธรรมพละ 5 มี 5 ประการ ประกอบด้วย คือ 1. สัทธา คือ ความเชื่อ 2. วิริยะ คือ ความเพียร 3. สติ คือ ความระลึกได้ 4. สมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น และ 5. ปัญญา คือ ความรอบรู้ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2540)

ขั้นตอนที่ 2 องค์กรประกอบและตัวบ่งชี้การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดี ต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

องค์ประกอบ	ที่	ตัวบ่งชี้
1. ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักพละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร)	1	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ
	2	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ซึ่งช่วยพัฒนาความรู้ทางด้านการเรียนจากเว็บไซต์ของสถาบันหรือหน่วยงานทางการศึกษา
	3	นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข้อมูลทางวิชาการผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่น่าเชื่อถือ
	4	นักศึกษาสามารถค้นหาความหมายของคำ หรือประโยคทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ จะเลือกดูความหมายจากเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือทางด้านภาษา เช่น ราชบัณฑิตยสถาน
	5	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการทำงานที่ได้รับมอบหมายผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ โดยพิจารณาข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งมากกว่าข้อมูลจากแหล่งเดียว
	6	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาทางวิชาการผ่านช่องทางสื่อออนไลน์
	7	นักศึกษาสามารถเลือกรับข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสมที่สุด และมีการรับรองข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน
	8	นักศึกษาสามารถสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ ห้องสมุดออนไลน์ของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับงานในรายวิชาที่น่าเชื่อถือ

องค์ประกอบ	ที่	ตัวบ่งชี้
	9	นักศึกษาสามารถพัฒนาความรู้ทางการเรียน ด้วยตนเอง เช่น E-Learning โดย เลือกรับข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย
	10	นักศึกษามีวิจรรย์ญาณในการเปิดรับข่าวสาระบบันเทิงที่เกี่ยวกับความคิดเห็น คำวิพากษ์วิจารณ์ที่ผู้เขียนแทรกมาในเนื้อหาข่าวอย่างระมัดระวังก่อนเชื่อเสมอ
2. ด้านความบันเทิง (หลักผละ 5: สติ คือความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้)	11	นักศึกษาสามารถค้นหาคลิปวิดีโอเพื่อผ่อนคลายหรือสร้างความสนุกสนานผ่านช่องทางสื่อออนไลน์
	12	นักศึกษาสามารถค้นหาภาพยนตร์ดูเพื่อความบันเทิงผ่านช่องทางสื่อออนไลน์
	13	นักศึกษาสามารถค้นหาละครหรือซีรีส์ดูเพื่อความบันเทิงผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เมื่อถึงฉากที่มีความรุนแรง ท่านสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นพฤติ กรรมที่ไม่ควรทำตาม
	14	นักศึกษาสามารถค้นหาคลิปวิดีโอเพื่อผ่อนคลายหรือสร้างความสนุกสนานผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เลือกดูเฉพาะคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาไม่ กระทำ ความรุนแรงต่อคนและสัตว์
	15	นักศึกษาสามารถค้นหาคลิปวิดีโอเพื่อผ่อนคลายหรือสร้างความสนุกสนานผ่านช่องทางสื่อออนไลน์เลือกดูเฉพาะคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาไม่ คูกคามทางเพศ
	16	นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข่าว บันเทิงจากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ
	17	นักศึกษาสามารถหลีกเลี่ยงการเปิดรับข้อมูลข่าว สาระบบันเทิงจากแหล่งข่าวที่เคยมีประวัติการเขียนข่าวปลอม
	18	นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข่าวสาระบบันเทิง ที่มีเนื้อหาในเชิงสร้างสรรค์ สร้างแรง บันดาลใจ

องค์ประกอบ	ที่	ตัวบ่งชี้
3. ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักผล 5: สมานิติ คือ ความตั้งใจมั่น)	19	นักศึกษาสามารถหลีกเลี่ยงการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบันที่เผยแพร่มาจากห้องแชทส่วนตัว
	20	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับ สถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบันผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ และพิจารณาข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง มากกว่าข้อมูลจากแหล่งเดียว
	21	นักศึกษาแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อน ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนที่จะแบ่งปันเสมอ
	22	นักศึกษาค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบัน ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์เลือกรับข้อมูลที่มีความเป็นปัจจุบัน หรืออัปเดตล่าสุด มากกว่าข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบันหรือมีความล้าหลัง
	23	นักศึกษาได้รับข้อมูลที่กำลังเป็นประเด็นทางสังคมที่เนื้อหาที่มีความรุนแรง ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ควรทำตาม
	24	นักศึกษาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ สถานการณ์ทางสังคมผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่ถูกแชร์มาโดยคนใกล้ชิดหรือครอบครัว
	25	นักศึกษารับข้อมูลจากผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แน่ชัด
	26	นักศึกษาได้รับข้อมูลที่กำลังเป็นประเด็นทางสังคม ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์โดยพิจารณาเปิดรับฟังความคิดเห็นจากหลาย ๆ ด้าน
	27	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมในสังคมจากเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ
	28	นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข้อมูล เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตนที่ดี เช่น การปฏิบัติตนในสถานการณ์โควิด

องค์ประกอบ	ที่	ตัวบ่งชี้
		19 ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่มี การเผยแพร่จากผู้เชี่ยวชาญที่น่าเชื่อถือ
	29	นักศึกษาพิจารณาอย่างรอบ คอบถึงความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูลเมื่อมีการแชร์ข่าวที่เป็นกระแสสังคมและเชิญชวนให้ทำตาม เช่น การดูแลสุขภาพในช่วงสถานการณ์ โควิด 19
	30	นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตนตามบริบทที่สังคมยอมรับ เช่น มารยาทในร้านอาหาร มารยาทในชั้นเรียน ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่เผยแพร่จากบุคคลหรือหน่วยงานที่มีความน่าเชื่อถือ

จากตารางที่ 4.1 องค์ประกอบของการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร 4 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักพละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร) 10 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านความบันเทิง (หลักพละ 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้) 8 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักพละ 5: สมานี คือ ความตั้งใจมั่น) 12 ตัวบ่งชี้ โดยมีมุ่งศึกษาประเด็น ที่เกี่ยวข้องโดยได้ใช้หลักแนวคิดในทางพระพุทธศาสนาโดยใช้หลักธรรมพละ 5

ขั้นที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัย ศาสนศาสตร์ยโสธร การวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปรากฏดังตารางที่ 4.2 –4.7

ตารางที่ 4.2 จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
1. เพศชาย	92	45.77
2. เพศหญิง	109	54.23
รวม	201	100.00
สาขาวิชาที่เรียน		
1. สาขาวิชาการปกครอง	46	22.98
2. สาขาวิชาปรัชญา ศาสนา และวัฒนธรรม	39	19.40
3. สาขาวิชารัฐศาสตร์	75	37.31
4. สาขาวิชาการสอนภาษาไทย	41	20.31
รวม	201	100.00

จากตารางที่ 4 .2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 92 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 45.77 เพศหญิง จำนวน 109 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 54.23 สาขาวิชาการปกครอง จำนวน 46 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 22.98 สาขาวิชาปรัชญา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 39 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 19.40 สาขาวิชารัฐศาสตร์ จำนวน 75 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 37.31 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย จำนวน 41 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 20.31

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาติที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

การประยุกต์ใช้หลักธรรม	ระดับความคิดเห็น			ลำดับ
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	
1. ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักพระ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร)	4.41	0.83	มาก	3
2. ด้านความบันเทิง (หลักพระ 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้)	4.28	1.02	มาก	2
3. ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักพระ 5: สมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น)	4.36	0.95	มาก	1
รวมเฉลี่ย	4.35	0.93	มาก	-

จากตารางที่ 4.3 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.93) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักผล 5: สมานธิ คือ ความตั้งใจมั่น) ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.95) ด้านความบันเทิง (หลักผล 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้) ($\bar{X}=4.28$, S.D.=1.02) และด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักผล 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร) ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักผล 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร) ($\bar{X}=4.41$, S.D.=0.83)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักผล 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร)

ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักผล 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร)		ระดับความคิดเห็น			ลำดับ
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	
1	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ	4.44	0.79	มาก	3
2	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ซึ่งช่วยพัฒนาความรู้ทางด้านการเรียนจากเว็บไซต์ของสถาบันหรือหน่วยงานทางการศึกษา	4.41	0.78	มาก	4
3	นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข้อมูลทางวิชาการผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่น่าเชื่อถือ	4.48	0.75	มาก	1
4	นักศึกษาสามารถค้นหาความหมายของคำหรือประโยค ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ จะเลือกดูความหมายจากเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือทางด้านภาษา เช่น ราชบัณฑิตยสถาน	4.41	0.81	มาก	5

ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักผละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร)		ระดับความคิดเห็น			ลำดับ
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	
5	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการทำงานที่ได้รับมอบหมายผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ โดยพิจารณาข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งมากกว่าข้อมูลจากแหล่งเดียว	4.47	0.81	มาก	2
6	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาทางวิชาการผ่านช่องทางสื่อออนไลน์	4.37	0.92	มาก	8
7	นักศึกษาสามารถเลือกรับข้อมูลที่ถูกเผยแพร่มาล่าสุด และมีการรับรองข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน	4.37	0.93	มาก	9
8	นักศึกษาสามารถสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ห้องสมุดออนไลน์ของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับงานในรายวิชาที่น่าเชื่อถือ	4.32	0.98	มาก	10
9	นักศึกษาสามารถพัฒนาความรู้ทางการเรียนด้วยตนเอง เช่น E-Learning โดยเลือกรับข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของ มหาวิทยาลัย	4.41	0.84	มาก	6
10	นักศึกษามีวิจารณญาณในการเปิดรับข่าวสารระบับเทิงที่เกี่ยวกับความคิดเห็นคำวิพากษ์วิจารณ์ที่ผู้เขียนแทรกมาในเนื้อหาข่าวอย่างระมัดระวังก่อนเชื่อเสมอ	4.38	0.71	มาก	7
รวมเฉลี่ย		4.41	0.83	มาก	-

จากตารางที่ 4.4 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักผละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.41$, S.D.=0.83) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข้อมูลทางวิชาการผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่น่าเชื่อถือ ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.75) รองลงมา ได้แก่ นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการทำงานที่ได้รับมอบหมายผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ โดยพิจารณาข้อมูลจากหลาย ๆ

แหล่งมากกว่าข้อมูลจากแหล่งเดียว ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.81) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักศึกษาสามารถสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ ห้องสมุดออนไลน์ของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับงานในรายวิชาที่น่าเชื่อถือ ($\bar{X}=4.32$, S.D.=0.98)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ด้านความบันเทิง (หลักพละ 5 : สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้)

ด้านความบันเทิง (หลักพละ 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้)		ระดับความคิดเห็น			ลำดับ
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	
1	นักศึกษาสามารถค้นหาคลิปวิดีโอเพื่อผ่อนคลายหรือสร้างความสนุกสนานผ่านช่องทางสื่อออนไลน์	4.21	1.15	มาก	7
2	นักศึกษาสามารถค้นหาภาพยนตร์ดูเพื่อความบันเทิง ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์	4.25	0.99	มาก	6
3	นักศึกษาสามารถค้นหาละครหรือซีรีส์ดูเพื่อความบันเทิงผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เมื่อถึงฉากที่มีความรุนแรง ท่านสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ควรทำตาม	4.17	1.22	มาก	8
4	นักศึกษาสามารถค้นหาคลิปวิดีโอเพื่อผ่อนคลายหรือสร้างความสนุกสนานผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เลือกดูเฉพาะคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาไม่ กระทำ ความรุนแรงต่อคนและสัตว์	4.32	0.98	มาก	4
5	นักศึกษาสามารถค้นหาคลิปวิดีโอเพื่อผ่อนคลายหรือสร้างความสนุกสนานผ่านช่องทางสื่อออนไลน์เลือกดูเฉพาะคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาไม่ คูกคามทางเพศ	4.34	0.95	มาก	2
6	นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข่าว บันเทิง จากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ	4.34	0.95	มาก	2

7	นักศึกษาสามารถหลีกเลี่ยงการเปิดรับข้อมูลข่าวสารระดับเชิงจากแหล่งข่าวที่เคยมีประวัติการเขียนข่าวปลอม	4.36	0.90	มาก	1
8	นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข่าวสารระดับเชิง ที่มีเนื้อหาในเชิงสร้างสรรค์ สร้างแรง บันดาลใจ	4.27	1.04	มาก	5
รวมเฉลี่ย		4.28	1.02	มาก	-

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ด้านความบันเทิง (หลักผละ 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$, S.D.=1.02) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักศึกษาสามารถหลีกเลี่ยงการเปิดรับข้อมูลข่าวสารระดับเชิงจากแหล่งข่าวที่เคยมีประวัติการเขียนข่าวปลอม ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.90) รองลงมา ได้แก่ นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข่าว บันเทิงจากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.95) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักศึกษาสามารถค้นหาละครหรือซีรีส์ดูเพื่อความบันเทิงผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เมื่อถึงฉากที่มีความรุนแรง ท่านสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ควรทำตาม ($\bar{X}=4.17$, S.D.=1.22)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักผละ 5: สมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น)

ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักผละ 5: สมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น)		ระดับความคิดเห็น			ลำดับ
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	
1	นักศึกษาสามารถหลีกเลี่ยงการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบันที่เผยแพร่มาจากห้องแชทส่วนตัว	4.34	0.95	มาก	8
2	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบันผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ และพิจารณาข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง มากกว่าข้อมูลจากแหล่งเดียว	4.41	0.90	มาก	3

ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักผละ 5: สมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น)		ระดับความคิดเห็น			ลำดับ
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	
3	นักศึกษาแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อนผ่าน ช่องทางสื่อออนไลน์ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนที่จะแบ่งปันเสมอ	4.37	1.08	มาก	5
4	นักศึกษาค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบัน ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เลือกรับข้อมูลที่มีความเป็นปัจจุบัน หรือ อัปเดตล่าสุด มากกว่าข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบัน หรือมีความล้าหลัง	4.54	0.71	มากที่สุด	1
5	นักศึกษาได้รับข้อมูลที่กำลังเป็นประเด็นทางสังคมที่เนื้อหามีความรุนแรง ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ควรทำตาม	4.33	0.98	มาก	10
6	นักศึกษาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ สถานการณ์ทางสังคมผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่ถูกแชร์มาโดยคนใกล้ชิดหรือครอบครัว	4.39	0.96	มาก	4
7	นักศึกษารับข้อมูลจากผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แน่ชัด	4.37	1.01	มาก	5
8	นักศึกษาได้รับข้อมูลที่กำลังเป็นประเด็นทางสังคม ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์โดยพิจารณาเปิดรับฟังความคิดเห็นจากหลาย ๆ ด้าน	4.43	0.90	มาก	2
9	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมในสังคมจากเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ	4.08	1.17	มาก	12
10	นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข้อมูล เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตนที่ดี เช่น การปฏิบัติตนในสถานการณ์โควิด 19 ผ่านช่องทางสื่อ	4.37	0.80	มาก	5

ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักพละ 5: สมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น)		ระดับความคิดเห็น			ลำดับ
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	
	ออนไลน์ที่มี การเผยแพร่จากผู้เชี่ยวชาญที่ น่าเชื่อถือ				
11	นักศึกษาพิจารณาอย่างรอบ คอบถึงความ น่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูลเมื่อมี การแชร์ข่าวที่เป็นกระแสสังคมและเชิญชวน ให้ทำตาม เช่น การดูแลสุขภาพในช่วง สถานการณ์ โควิด 19	4.31	0.97	มาก	11
12	นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข้อมูลเกี่ยวกับ แนวทางการปฏิบัติตนตามบริบทที่สังคม ยอมรับ เช่น มารยาทในร้านอาหาร มารยาท ในชั้นเรียน ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่ เผยแพร่จากบุคคลหรือหน่วยงานที่มีความ น่าเชื่อถือ	4.33	0.97	มาก	9
รวมเฉลี่ย		4.36	0.95	มาก	-

จากตารางที่ 4.6 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อ การเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักพละ 5: สมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.95) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักศึกษาค้นหา ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบัน ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์เลือกรับข้อมูลที่มีความเป็น ปัจจุบัน หรืออัปเดตล่าสุด มากกว่าข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบันหรือมีความล้าหลัง ($\bar{X}=4.54$, S.D.=0.71) รองลงมา ได้แก่ นักศึกษาได้รับข้อมูลที่กำลังเป็นประเด็นทางสังคม ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์โดย พิจารณาเปิดรับฟังความคิดเห็นจากหลาย ๆ ด้าน ($\bar{X}=4.43$, S.D.=0.90) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมในสังคมจากเว็บไซต์ที่ น่าเชื่อถือ ($\bar{X}=4.08$, S.D.=1.17)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้ วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาม กุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ปรากฏดังนี้

1. การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักพละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร) พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้อง ข้อมูลที่มีประโยชน์ โดยใช้วิจารณญาณ และการตรวจสอบที่ถูกต้อง รู้จักจัดสรรเวลาหน้าจอ คือ การมีความสามารถในการบริหารจัดการเวลาใช้สื่อดิจิทัล รวมไปถึงการควบคุมเพื่อให้เกิดสมดุล

2. การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ด้านความบันเทิง (หลักพละ 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้) พบว่า นักศึกษามีความสามารถรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ คือ การมีความสามารถในการป้องกันตนเองจากการถูกกลั่นแกล้ง การป้องกันการถูกหลอกลวงจากผู้ประสงค์ร้ายบนโซเชียล มีทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทั้งไบนโลกออนไลน์ คือ ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทั้งไบนโลกออนไลน์ และกลลวงทางโซเชียล

3. การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักพละ 5 : สมာธิ คือ ความตั้งใจมั่น) พบว่า นักศึกษาใช้ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเองไว้ได้ทั้งในส่วนของโลกออนไลน์และโลกความจริง การเรียนรู้และพัฒนาการสื่อสารกับผู้อื่น รู้จักปกป้องข้อมูลความเป็นส่วนตัวในโลกออนไลน์ โดยเฉพาะการแชร์ข้อมูลออนไลน์

บทที่ 5

สรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ จำนวน 201 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสอบถาม มีความเที่ยงตรง (Validity) อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .93 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งสามารถสรุปผลของข้อค้นพบได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1. การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ สรุปได้ดังนี้

1) องค์ประกอบของการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ 4 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักผละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร) 10 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านความบันเทิง (หลักผละ 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้) 8 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักผละ 5: สมာธิ คือ ความตั้งใจมั่น) 12 ตัวบ่งชี้

2) การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก

ไปน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักพละ 5: สมานธิ คือ ความตั้งใจมั่น) ด้านความบันเทิง (หลักพละ 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้) และด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักพละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร) ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักพละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร)

3) การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ โยโสธร ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักพละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข้อมูลทางวิชาการผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่น่าเชื่อถือ รองลงมา ได้แก่ นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการทำงานที่ได้รับมอบหมายผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ โดยพิจารณาข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งมากกว่าข้อมูลจากแหล่งเดียว ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักศึกษาสามารถสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ ห้องสมุดออนไลน์ของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับงานในรายวิชาที่น่าเชื่อถือ

4) การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ โยโสธร ด้านความบันเทิง (หลักพละ 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักศึกษาสามารถหลีกเลี่ยงการเปิดรับข้อมูลข่าวสารบันเทิงจากแหล่งข่าวที่เคยมีประวัติการเขียนข่าวปลอม รองลงมา ได้แก่ นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข่าวบันเทิงจากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักศึกษาสามารถค้นหาละครหรือซีรีส์ดูเพื่อความบันเทิงผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เมื่อถึงฉากที่มีความรุนแรง ท่านสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นพฤติ กรรมที่ไม่ควรทำตาม

5) การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ โยโสธร ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักพละ 5: สมานธิ คือ ความตั้งใจมั่น) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักศึกษาค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบัน ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์เลือกรับข้อมูลที่มีความเป็นปัจจุบัน หรืออัปเดตล่าสุด มากกว่าข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบันหรือมีความล้าหลัง รองลงมา ได้แก่ นักศึกษาได้รับข้อมูลที่กำลังเป็นประเด็นทางสังคม ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์โดยพิจารณาเปิดรับฟังความคิดเห็นจากหลาย ๆ ด้าน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมในสังคมจากเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ

5.1.2. ข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อ การเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร พบว่า ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักผละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร) พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้อง ข้อมูลที่มีประโยชน์ โดยใช้วิจารณญาณ และการตรวจสอบที่ถูกต้อง รู้จักจัดสรรเวลาหน้าจอ คือ การมีความสามารถในการบริหารจัดการเวลาใช้สื่อดิจิทัล รวมไปถึงการควบคุมเพื่อให้เกิดสมดุล ด้านความความบันเทิง (หลักผละ 5: สติ คือ ความระลึกรู้ได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้) พบว่า นักศึกษามีความสามารถรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ คือ การมีความสามารถในการป้องกันตนเองจากการถูกกลั่นแกล้ง การป้องกันการถูกหลอกลวงจากผู้ประสงค์ร้ายบนโซเชียล มีทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานทั้งไว้บนโลกออนไลน์ คือ ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานทั้งไว้บนโลกออนไลน์ และกลลวงทางโซเชียล ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักผละ 5: สมာธิ คือ ความตั้งใจมั่น) พบว่า นักศึกษาใช้ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเองไว้ได้ทั้งในส่วนของโลกออนไลน์และโลกความจริง การเรียนรู้ และพัฒนาการสื่อสารกับผู้อื่น รู้จักปกป้องข้อมูลความส่วนตัวในโลกออนไลน์ โดยเฉพาะการแชร์ข้อมูลออนไลน์

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. องค์ประกอบของการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร 4 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักผละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร) 10 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านความบันเทิง (หลักผละ 5: สติ คือ ความระลึกรู้ได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้) 8 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักผละ 5: สมာธิ คือ ความตั้งใจมั่น) 12 ตัวบ่งชี้ โดยนักศึกษามีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธรภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสื่อที่เข้ามา มีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์ในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะสื่อในยุคปัจจุบันที่มีทั้งใน รูปแบบของข้อความ ภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหวและ เสียงไปในเวลาเดียวกัน ทำให้ผู้ใช้สามารถรับข้อมูล ข่าวสารได้อย่างสะดวกและรวดเร็วผ่านบริการต่าง ๆ ของอินเทอร์เน็ตและระบบบริการระบบหนึ่ง ที่นับว่ามีบทบาทและโดดเด่นบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คือ สื่อสังคมออนไลน์ที่ทำให้แต่ละบุคคลสามารถติดต่อสื่อสารและสร้างเครือข่ายได้อย่างเป็นระบบโดยมีแอปพลิเคชันเป็นตัวช่วยในการเข้าถึงบุคคลอื่น ๆ ได้อย่างง่ายดายยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิด Kongrat (2011 : 102) กล่าวได้ว่า สังคมไทยเกิดความเปลี่ยนแปลง ครั้งใหญ่ในด้านการสื่อสาร เนื่องจากการก้าวเข้าสู่ ยุคสารสนเทศหรือตกเป็นทาสของ

สื่อที่ทันสมัย การสื่อสารไร้สายเป็นคณาพยากรณ์ที่ได้รับการคาดหมายอย่างกว้างขวางจากแวดวงวิชาการและสื่อมวลชน จากนี้ไปจะไม่ใช้เรื่องแปลกประหลาด ที่เราสามารถทำให้การรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เป็นเรื่องง่ายและสะดวกสบายมากขึ้นด้วยเทคโนโลยี การสื่อสารไร้สาย ในปัจจุบันนี้สังคมไทยได้มีการ ประยุกต์ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตกับการสื่อสารอยู่หลายรูปแบบ เช่น ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) การสนทนา (chat) การอ่านหรือแสดง ความคิดเห็นในเว็บบอร์ด การติดตามข่าวสาร การเรียนรู้ออนไลน์ (e-Learning) เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรารักษ์ หงส์พงษ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารออนไลน์อย่างเหมาะสมของ นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์มีพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูล ข่าวสารออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร พบว่า ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักผละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร) พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้อง ข้อมูลที่มีประโยชน์ โดยใช้วิจารณญาณ และการตรวจสอบที่ถูกต้อง รู้จักจัดสรรเวลาหน้าจอ คือ การมีความสามารถในการบริหารจัดการเวลาใช้สื่อดิจิทัล รวมไปถึงการควบคุมเพื่อให้เกิดสมดุล ด้านความความบันเทิง (หลักผละ 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้) พบว่า นักศึกษามีความสามารถรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ คือ การมีความสามารถในการป้องกันตนเองจากการถูกกลั่นแกล้ง การป้องกันการถูกหลอกลวงจากผู้ประสงค์ร้ายบนโซเชียล มีทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทั้งไบนโลกออนไลน์ คือ ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทั้งไบนโลกออนไลน์ และกลลวงทางโซเชียล ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักผละ 5: สมာธิ คือ ความตั้งใจมั่น) พบว่า นักศึกษาใช้ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเองไว้ได้ทั้งในส่วนของโลกออนไลน์และโลกความจริง การเรียนรู้ และพัฒนาการสื่อสารกับผู้อื่น รู้จักปกป้องข้อมูลความส่วนตัวในโลกออนไลน์ โดยเฉพาะการแชร์ข้อมูลออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกนาล ลิขิตไพรวัลย์ (2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารข้อมูลข่าวสารผ่านเฟซบุ๊กเพจในจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การสื่อสารข้อมูลข่าวสารของผู้ดูแลเฟซบุ๊กเพจในจังหวัด พิษณุโลก แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ตามแบบจำลองกลยุทธ์การสื่อสาร M (M – Strategy) ได้แก่ 1) ด้านสารปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดคนติดตามและเชื่อมโยงกับทุกด้าน 2) ด้านผู้ส่งสาร คุณสมบัติของผู้ ส่งสาร และบทบาทหน้าที่ในการคัดกรองข่าวสาร 3) ด้านผู้รับสาร พฤติกรรมเลือกเปิดรับสารของ ผู้รับสารที่ต่างเจนเนเรชั่นมีวิธีการนำเสนอเพื่อเข้าถึงต่างกัน 4) ด้านช่องทางการสื่อสาร ที่สามารถ สื่อสารได้สองทางกลยุทธ์การซื้อโฆษณาผ่านเฟซบุ๊กเพจที่มีข้อมูลเชิงลึกและเครื่องมือการเผยแพร่ เนื้อหาให้สามารถเข้าถึง

กลุ่มเป้าหมาย 5) ด้านอารมณ์และความรู้สึกของทั้งผู้รับสาร และผู้ส่งสารเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการสื่อสารข้อมูลข่าวสาร 6) ด้านผลประโยชน์มีส่วนร่วมทำให้ผู้ส่งสารสร้าง เฟซบุ๊กเพจเพื่อส่งข้อมูล และผู้รับสารเลือกเปิดรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนในทางใดทางหนึ่ง และ 7) ด้านบริบทจังหวัดพิษณุโลก เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ล้วนเป็นพื้นฐานสำคัญที่มีผลต่อ ผู้ส่งสารในการเลือกนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นให้แก่กลุ่มเป้าหมายหรือผู้รับสาร

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการไปใช้

1) หน่วยงานควรแนะนำเพจที่มีผู้สื่อข่าวจากสื่อหลักเป็นผู้ดูแลเพจจะให้ความสำคัญกับการนำเสนอ ข่าวที่เนื้อหาถูกต้อง ด้วยความรวดเร็ว สด ใหม่

2) หน่วยงานควรแนะนำช่องทางอื่น ๆ สามารถเข้าถึงสารของผู้ส่งสารได้หลากหลายช่องทางมากขึ้น รวมถึงการสร้างกิจกรรมทางสังคม (Social Event) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในชีวิตจริง

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรศึกษาในเชิงคุณภาพโดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึกการส่งเสริมการใช้วารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษา

2) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้วารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษา

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

- กนกวรรณ ศิรินิมิตรกุล. (2553). *การพัฒนาคู่มือการควบคุมคุณภาพสินค้าบริษัท เจเนซิสแอสโซซิเอท จำกัด*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *การบริหารจัดการโรงเรียนทั้งระบบ*. กรุงเทพฯ: ดีเอ็มเพอร์เวอร์พีกรูป.
- _____. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- กนิษฐา นาวารัตน์. (2549). *การพัฒนารูปแบบและกลยุทธ์การส่งเสริมความเป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กীরดี จันทรมณี (2555). *การพัฒนารูปแบบการสร้างวัฒนธรรมวิจัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*. กรกฎาคม - ธันวาคม 2558
- กาญจนา ศรีภาพสินธุ์. (2544). *วินัยนักเรียน : สารานุกรมศึกษาศาสตร์ (ฉบับที่ 22)*. กรุงเทพฯ: ธรรมการพิมพ์.
- คณิต จิตเจริญทวีโชค. (2548). *คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คัมภีร์ สุดแท้. (2553). *การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียน. ขนาดเล็ก. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 4(2), 127-136.*
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2549). *การพัฒนากระบวนการสร้างความดีมีคุณธรรม*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชูกิจ ลิ้มปิจำนงค์. (2563). *Recovery Forum "School Reopening and Teacher Empowerment to cope with the Next Normal in Education"*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2566. จาก <https://m.mgronline.com/qoV/detail/9630000063614>
- ณิชภา เจริญรุ่งเรืองชัย. (2547). *คู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนคอนนิมพลีพิทยาคม*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ณัฐพล ทิปสุวรรณ. (2563). *แถลงการณ์ รมว.ศธ.การจัดการเรียนการสอนช่วง COVID-19 ครั้งที่ 2*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2566. จาก <https://moe360.blog>
- ดิเรก พรสีมา. (2543). *ปฏิรูปการศึกษาไทยอย่างไร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส.รุ่งทิพย์ออฟเซ็ท.
- ทิตนา แคมมณี และคณะ. (2548). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2550). *รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทาคาโอะ มียากาวะ. (1986). *เศรษฐกิจเบื้องต้น*. แปลโดย คงศักดิ์สันติพิทักษวงศ์. กรุงเทพฯ: รู้แจ้ง.
- ธัญญ์นภัส วิรัตน์เกษม. (2564). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมด้านพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมในวิถีชีวิตความปกติใหม่ (New Normal) ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 7(2), 114-127.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- นุติ รุ่งสว่าง. (2543). *การพัฒนาคู่มือการสร้างหลักสูตรระดับโรงเรียนสำหรับครูประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการนิเทศคณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นริศสร่า บุญสะอาด. (2563). *ทักษะในศตวรรษที่21 ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บรรเทิง พาพิจิตร. (2548). *การปกครองตามแนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2541). *การพัฒนาการสอน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน.
- ปราณี กรณวงษ์. (2546). *คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนวัดแสงสรรค์*. สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ประดับ เรืองมาลัย. (2542). *หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- ปวีณา มะแซ. (2561). การพัฒนาแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อในศตวรรษที่21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบพหุวิภาค. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ. (2539). เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชญา ศิริภูรี. (2550). การวิเคราะห์และการออกแบบระบบ. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2566 จาก http://itd.htc.ac.th/st_it50/it5016/nidz/Web_Analyse/unit1.html
- ปัญญา ทองนิล. (2553). รูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพการสอนโดยการบูรณาการแบบสอดแทรกสำหรับนักศึกษาคณะเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พจน์ สะเพียรชัย. (2546). ผู้บริหารสถานศึกษากับการวิจัยเพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.
- พระกัมมัญฐานาจารย์อุปัชฌिताภิวังสะ. (2555). แจ้งปรมัตถธรรมด้วยการเจริญพละ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ก้อนเมฆ.
- พระธรรมปลูก (ป.อ. ประยทฺ โต ปยุตโต). (2538). วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- _____. (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่12). กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- _____. (2554). คนรักป่า ป่ารักคน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิปัญญาประทีป.
- พระครูวิจิตรญาณเขต. (2564). กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผน เพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่ ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(4), 344-360.
- พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. (2562). รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผนการปฏิรูปการผลิตและการพัฒนาครูคุณภาพและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี.
- พิศุจน์ มีไปล์. (2549). คู่มือการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสตอรี่ไลน์ สำหรับครูโรงเรียนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิษณุรักษ์ กันทวิ และคณะ. (2563). ชุดโครงการวิจัยเรื่อง “ระบบกลไกการจัดการโรคติดต่อข้ามแดน ในพื้นที่อนุภาคลุ่มน้ำโขง”, รายงานผลการวิจัย งวดที่ 1, มีนาคม 2563

- พัชราภรณ์ ดวงชื่น. (2563). การบริหารจัดการศึกษารับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด – 19. *วารสารศิลปปะการจัดการ*, 4(3), 1783-1795.
- ภัทรวรรณ นิลแก้ววรวิชัย. (2559). รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มนตรี ชมชื่น (2548). *คู่มือการทอลดลายผ้าตีนจกไท-ยวน จังหวัดราชบุรี*. สารนิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มารุต พัฒนาผล. (2563). *การประเมินการเรียนรู้ใน New normal*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มนธิชา ทองหัตถา. (2564). สภาพการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนปากพั่น จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารลวะศรีมหาวิทาลัยราชภัฏเทพสตรี*, 5(1), 43-51.
- มาลี สืบกระแสน. (2552). *การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.
- มานพ นักการเรียน. (2551). *พระพุทธศาสนากับแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2566 จาก <http://src.ac.th/web/index.php?option>
- เยาวภา อู่สำหัตถ์. (2547). *คู่มือครูการดำเนินงานตามระบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนประสาทรัฐประชาภิจ*. สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยุวเรศ พลขา. (2554). *ศึกษาหลักปฏิบัติ 4 กับอินทรีย์ 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2566. จาก <http://sb.mcu.ac.th/userfiles/file/library1/Thesis/132554.pdf>
- รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์. (2548). *การพัฒนาแบบการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์. (2560). *บทบาทเชิงรุกของผู้นำการศึกษาไทย .ในรวมบทความความเป็นผู้นำทางการศึกษารวบรวมโดย ไพฑูรย์ สิ้นลาร์ตันและนักรบ หนีแสน*. น. 112-120. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2563). *New normal ทางการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.

- วันเพ็ญ พุทธานนท์. (2563). *New Normal การศึกษาไทยกับ 4 รูปแบบใหม่การเรียนรู้*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2566. จาก <https://www.thebangkokinsight.com/367124/>
- ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์และคณะ. (2535). *คู่มือการทาลงงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ประดิพัทธ์.
- ศิริเดช คำสุพรหม. (2563). *รีวิวหลักสูตรยุคโควิด-19*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2566. จาก <https://www.salika.co/2020/05/05/review-mba-program-post-covid-era/>.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- เสาวรัช รัตนคำฟู. (2563). *วิกฤตโควิด-19 รัฐต้องเร่งลดช่องว่างดิจิทัล เพื่อความเท่าเทียมในห้องเรียนออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2566. จาก <https://tdri.or.th/2020/04/digital-divide-online-educationinequalities/>
- สิริกร ประสพสุข. (2555). *การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนการสอนการเรียนรู้เพิ่มเติม สำหรับครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุบลราชธานี.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2546). *การวัดผลการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กทม: ประสานการพิมพ์.
- สมเดช สีแสง. (2550). *คู่มือบริหารโรงเรียน*. นครสวรรค์: ริมปิงการพิมพ์.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2540). *เบญจศีลเบญจธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2545). *หลักการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สนอง เครือมาก. (2539). *คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา*. นครสวรรค์: สยามศิลป์.
- สุคนธ์ สิ้นพานนท์. (2563). *ครูยุคใหม่กับการจัดการเรียนรู้ยุค 4.0*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาภรณ์ พรหมบุตร. (2563). *New normal กับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2566. จาก <https://dsp.dip.go.th/th/category/2017-11-27-08-04-02/2020-06-29-14-39-49>.
- สมุทร ชำนาญ. (2546). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุรศักดิ์ อรรถจินดา. (2563). *การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั่วไป และภายใต้สถานการณ์ COVID – 19 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฝ่ายประถม*. สารนิพนธ์การศึกษา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม, คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- สุรัสวดี จินดาเนตร. (2553). *การพัฒนาคู่มือการสอนโครงการคณิตศาสตร์ สำหรับครู ในช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนดาลัยวิทยา จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *การศึกษายุคดิจิทัล*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2566. จาก. <https://www.posttoday.com/social/general/628541>.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2563). *Recovery Forum: School Reopening and Teacher Empowerment to Cope with the Next Normal in Education*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2566. จาก <https://www.nxpo.or.th/th/4856/>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา : เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2549). *รายงานประจำปี 2549*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนปฏิบัติการราชการ 4 ปี ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อร่าม เสือเดช. (2549). *คู่มือการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดช้างเผือก*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2565). *รายงานการวิจัยการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน(School-Based Management)*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2566. จาก <http://www.sema.go.th/files/content/nonformal/0049/594.pdf>.

2. ภาษาอังกฤษ

- Amanda Criswell Jones,(2016). "*Leading the Charge in Changing Times: 21 St Century Learning and Leading*" (University of South Alabama, 2016), abstract
- Albert. M. Khedori. F. (1985). *Management*. New York: Harper & Row.
- AR Dictionary," [Online]. Available from: <http://ardictionary.com/Model/5908>, 2008. [Retrieved 24 March 2010].
- Brown, W. B. , & Moberg, D. J. (1980). *Organization Theory and Management : Approach*. New York: John Wiley and Sons
- Creswell, J. W. (2015). *A Concise Introduction to Mixed Methods Research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Crystal Turner, "A Study of California Public School District Superintendents and Their Implementation of 21 St Century Skills" (University of Southern California, 2013), abstract.
- Daft, R. L. (1992). *Organization Theory and Design*. Singapore: Info Access
- Eisner, E. (1976). Education connoisseurship and criticism: Their form and function in education evaluation. *Journal of Aesthetic Education*.
- Egnor Gregory P, A Case Study of 21 st Century Skills in High Achieving Elementary Schools in Pennsylvania (Indiana University of Pennsylvania, 2013), abstract.
- Ester van Laar et al., "Determinants of 21st-Century Digital Skills: A Large Scale Survey among Working Professionals," *Computers in human behavior* 100 (2019): abstract.
- Good, Carter. V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw Hill.
- Keeves, P. J. (1988). *Educational Research, Methodology and Measurement: An International Handbook*. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Madaus, G.F., Scriven, M.S., & Stufflebeam, D.L. (1983). *Evaluation models viewpoints on educational and human services evaluation*. 8thed. Boston: Kluwer-Nijhoff Publishing.
- Ouchi, William G. (1991). *Theory Z : How american business can meet the Japanese challenge*. 9thed. Reading, MA, Addison-Wesley.

- Pacheco, J.A. (2020). *The “new normal” in education*. Research Centre on Education (CIEd), Institute of Education, University of Minho, Braga Campus de Gualtar, Portugal.
- Quilter-Pinner, H. and Ambrose, A. (2020). *The new normal: The future of education after COVID-19*. Institute for Public Policy Research. United Kingdom: London.
- Raj, M. (1996). *Encyclopedic of psychology and education*. Volume 3 (M-Z). New Delhi: ANMOL Publications PVT.
- StanFord Encyclopedia of Philosophy. (2006). *Respect*. Retrieved March 9 2023 form [http:// www.science.uva.nl/~seop/entries/respect](http://www.science.uva.nl/~seop/entries/respect).
- Smith, R. H. and Others. (1980). *Management: Making Organizations Perform*. New York: Macmillan.
- Stoner, A. F. , & Wankel, C. (1986). *Management*. 3rded. New Delhi: Prentice-Hill
- Think Exist. (2008). *The Leadership Challenge: How to Get Extraordinary Things Done in Organizations*. San Francisco: Jossey Bass.
- Willer D. (1986). *Scientific Sociology: Theory and Method*. Englewood Cliff, N.J.: Prentice-Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักการเพื่อส่งเสริมการใช้วารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. สาขาวิชา

การปกครอง

รัฐศาสตร์

ปรัชญา ศาสนา และวัฒนธรรม

การสอนภาษาไทย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักการเพื่อส่งเสริมการใช้วารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความแล้วพิจารณาว่าข้อความ แล้วกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับปฏิบัติที่ตรงตามสภาพความเป็นจริงมากที่สุด เพียงข้อละ 1 ระดับ โดยแต่ละระดับมีเกณฑ์ดังนี้

5 หมายถึง ระดับความคิดเห็น มากที่สุด

4 หมายถึง ระดับความคิดเห็น มาก

3 หมายถึง ระดับความคิดเห็น ปานกลาง

2 หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อย

1 หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

ข้อ	การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้ วิจารณ์ญาติที่ต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่าน ระบบออนไลน์ของนักศึกษา	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
1. ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักพละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร)							
1	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ						
2	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ซึ่งช่วยพัฒนาความรู้ทางด้านการเรียนจากเว็บไซต์ของสถาบันหรือหน่วยงานทางการศึกษา						
3	นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข้อมูลทางวิชาการผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่น่าเชื่อถือ						
4	นักศึกษาสามารถค้นหาความหมายของคำ หรือประโยค ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ จะเลือกดูความหมายจากเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือทางด้านภาษา เช่น ราชบัณฑิตยสถาน						
5	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการทำงานที่ได้รับมอบหมายผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ โดยพิจารณาข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งมากกว่าข้อมูลจากแหล่งเดียว						
6	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาทางวิชาการผ่านช่องทางสื่อออนไลน์						
7	นักศึกษาสามารถเลือกรับข้อมูลที่ถูกต้องเผยแพร่มาแล้ว และมีการรับรองข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน						
8	นักศึกษาสามารถสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ ห้องสมุดออนไลน์ของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับงานในรายวิชาที่น่าเชื่อถือ						

ข้อ	การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้ วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่าน ระบบออนไลน์ของนักศึกษา	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
9	นักศึกษาสามารถพัฒนาความรู้ทางการเรียน ด้วย ตนเอง เช่น E-Learning โดย เลือกรับข้อมูลผ่าน เว็บไซต์ของ มหาวิทยาลัย						
10	นักศึกษามีวิจารณญาณในการเปิดรับข่าวสาร บันเทิงที่เกี่ยวกับความคิดเห็น คำวิพากษ์วิจารณ์ที่ ผู้เขียนแทรกมาในเนื้อหาข่าวอย่างระมัดระวังก่อน เชื่อเสมอ						
2. ด้านความบันเทิง (หลักพละ 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้)							
11	นักศึกษาสามารถค้นหาคลิปวิดีโอเพื่อผ่อนคลาย หรือสร้างความสนุกสนานผ่านช่องทางสื่อออนไลน์						
12	นักศึกษาสามารถค้นหาภาพยนตร์ดูเพื่อความ บันเทิง ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์						
13	นักศึกษาสามารถค้นหาละครหรือซีรีส์ดูเพื่อความ บันเทิงผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เมื่อถึงฉากที่มี ความรุนแรง ท่านสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นพฤติ กรรมที่ไม่ควรทำตาม						
14	นักศึกษาสามารถค้นหาคลิปวิดีโอเพื่อผ่อนคลาย หรือสร้างความสนุกสนานผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เลือกดูเฉพาะคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาไม่ กระทำ ความ รุนแรงต่อคนและสัตว์						
15	นักศึกษาสามารถค้นหาคลิปวิดีโอเพื่อผ่อนคลาย หรือสร้างความสนุกสนานผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เลือกดูเฉพาะคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาไม่ คึกคามากทาง เพศ						
16	นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข่าว บันเทิงจาก แหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ						

ข้อ	การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้ วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่าน ระบบออนไลน์ของนักศึกษา	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
17	นักศึกษาสามารถหลีกเลี่ยงการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ระดับบันเทิงจากแหล่งข่าวที่เคยมีประวัติการเขียน ข่าวปลอม						
18	นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข่าวสารระดับบันเทิง ที่มี เนื้อหาในเชิงสร้างสรรค์ สร้างแรงบันดาลใจ						
3. ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักพละ 5: สมานี คือ ความตั้งใจมั่น)							
19	นักศึกษาสามารถหลีกเลี่ยงการรับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบันที่เผยแพร่ มาจากห้องแชทส่วนตัว						
20	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับ สถานการณ์ ทางสังคมในปัจจุบันผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ และ พิจารณาข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง มากกว่าข้อมูล จากแหล่งเดียว						
21	นักศึกษาแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อน ผ่าน ช่องทางสื่อออนไลน์ ตรวจสอบความถูกต้องของ ข้อมูลก่อนที่จะแบ่งปันเสมอ						
22	นักศึกษาค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางสังคม ในปัจจุบัน ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์เลือกรับข้อมูล ที่มีความเป็นปัจจุบัน หรืออัปเดตล่าสุด มากกว่า ข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบันหรือมีความล้าหลัง						
23	นักศึกษาได้รับข้อมูลที่กำลังเป็นประเด็นทางสังคม ที่เนื้อหามีความรุนแรง ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ควรทำ ตาม						
24	นักศึกษาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ						

ข้อ	การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้ วิจรรย์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่าน ระบบออนไลน์ของนักศึกษา	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
	สถานการณ์ทางสังคมผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่ถูก แชร์มาโดยคนใกล้ชิดหรือครอบครัว						
25	นักศึกษารับข้อมูลจากผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ทาง สังคมในปัจจุบันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แน่ชัด						
26	นักศึกษาได้รับข้อมูลที่กำลังเป็นประเด็นทางสังคม ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์โดยพิจารณาเปิดรับฟัง ความคิดเห็นจากหลาย ๆ ด้าน						
27	นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อ การใช้ชีวิตอยู่ร่วมในสังคมจากเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ						
28	นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข้อมูล เกี่ยวกับ แนวทางการปฏิบัติตนที่ดี เช่น การปฏิบัติตนใน สถานการณ์โควิด 19 ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่มี การเผยแพร่จากผู้เชี่ยวชาญที่น่าเชื่อถือ						
29	นักศึกษาศึกษาพิจารณาอย่างรอบ คอบถึงความน่าเชื่อถือ และความถูกต้องของข้อมูลเมื่อมีการแชร์ข่าวที่เป็น กระแสสังคมและเชิญชวนให้ทำตาม เช่น การดูแล สุขภาพในช่วงสถานการณ์ โควิด 19						
30	นักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับข้อมูลเกี่ยวกับแนว ทางการปฏิบัติตนตามบริบทที่สังคมยอมรับ เช่น มารยาทในร้านอาหาร มารยาทในชั้นเรียน ผ่าน ช่องทางสื่อออนไลน์ที่เผยแพร่จากบุคคลหรือ หน่วยงานที่มีความน่าเชื่อถือ						

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

คำชี้แจง ขอความอนุเคราะห์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น ดังนี้ต่อไปนี้

1. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ด้านความรู้ทางวิชาการ (หลักพละ 5: สัทธา คือ ความเชื่อ, วิริยะ คือ ความเพียร) อย่างไร

.....

.....

.....

2. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ด้านความบันเทิง (หลักพละ 5: สติ คือ ความระลึกได้, ปัญญา คือ ความรอบรู้) อย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หลักพละ 5: สมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น) อย่างไร

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ข
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. พระครูปริยัติธรรมรัช

ตำแหน่ง	รองผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดบูรพาภิราม
วุฒิการศึกษา	นธ.เอก, ป.ธ.4, ศน.บ., ศศ.บ., กศ.ม.
2. รศ.ดร.สุเทพ เมยไธสง

ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
วุฒิการศึกษา	กศ.บ. (ฟิสิกส์-คณิตศาสตร์), ค.ม. (วิจัยการศึกษา) ปร.ด. (บริหารการศึกษา)
3. ผศ.ดร.จรัส บุคดาพงษ์

ตำแหน่ง	ผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
วุฒิการศึกษา	นธ.เอก, ป.ธ.6, ศน.บ. (ปรัชญา), ศน.ม. (พุทธศาสนาและปรัชญา, ร.ด. (รัฐศาสตร์)
4. ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี

ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
วุฒิการศึกษา	ค.บ. (การศึกษาพิเศษ), ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) ปร.ด. (การบริหารการศึกษา)
5. ดร.อุทัย กมลศิลป์

ตำแหน่ง	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
วุฒิการศึกษา	ธศ.เอก, ป.กศ., กศ.บ. (สังคมศึกษา), ค.บ. (บริหารการศึกษา) กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา), ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา) ศน.ม. (พุทธศาสนาและปรัชญา), ปร.ด. (บริหารการศึกษา) พธ.ด. (ปรัชญา)

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

ที่ อว 7920/

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ตำบลทุ่งแต่
อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร 35000

10 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
นมัสการ พระครูปริยัติธรรมธัช

ตามที่คณะกรรมการวิจัยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” นายนิคม ปาทะวงศ์ หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย จะได้นำผลไปปรับใช้ในการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับเรื่องที่วิจัย

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัยและถูกต้องตามระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงนมัสการมาเพื่อทราบ พิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการมาด้วยความนับถือ

(นายนิคม ปาทะวงศ์)

หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

โทร. 045-756-859, 09-4397-9287

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร โทร. 0-4575-6859-60

ที่ อว.7920/..... วันที่ 10 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน รศ.ดร.สุเทพ เมย์ไธสง

ตามที่คณะกรรมการวิจัยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” นายนิคม ปาทะวงศ์ หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย จะได้นำผลไปปรับใช้ในการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับเรื่องที่วิจัย

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัยและถูกต้องตามระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนั้น จึงขออนุญาตท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียนมาเพื่อทราบ พิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(นายนิคม ปาทะวงศ์)

หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย

อ.ดร.สุเทพ เมย์ไธสง

 (รศ.ดร.สุเทพ เมย์ไธสง)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร โทร. 0-4575-6859-60

ที่ อว.7920/..... วันที่ 10 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.จรัส บุตดาพงษ์

ตามที่คณะกรรมการวิจัยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณ์ญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร” นายนิคม ปาทะวงศ์ หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย จะได้นำผลไปปรับใช้ในการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับเรื่องที่วิจัย

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัยและถูกต้องตามระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนั้น จึงขออนุญาตท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียนมาเพื่อทราบ พิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(นายนิคม ปาทะวงศ์)

หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย

รับทราบและยินดี

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน...มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร โทร. 0-4575-6859-60

ที่...อว.7920/.....วันที่ 10 กรกฎาคม 2567

เรื่อง...ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี

ตามที่คณะกรรมการวิจัยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้จริยธรรมที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” นายนิคม ปาทะวงศ์ หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย จะได้นำผลไปปรับใช้ในการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับเรื่องที่วิจัย

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัยและถูกต้องตามระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียนมาเพื่อทราบ พิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(นายนิคม ปาทะวงศ์)

หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย

รับทราบ

ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร โทร. 0-4575-6859-60

ที่ อว.7920/..... วันที่ 10 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.อุทัย กมลศิลป์

ตามที่คณะกรรมการวิจัยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” นายนิคม ปาทะวงศ์ หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย จะได้นำผลไปปรับใช้ในการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับเรื่องที่วิจัย

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัยและถูกต้องตามระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนั้น จึงขออนุญาตคุณคราะห์ท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

จึงเรียนมาเพื่อทราบ พิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(นายนิคม ปาทะวงศ์)

หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย

รับทราบ

ดร.อุทัย กมลศิลป์

ภาคผนวก ง
หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร โทร. 0-4575-6859-60

ที่ อว.7920/..... วันที่ 10 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย.....

นมัสการ ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ตามที่คณะกรรมการวิจัยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้วิจารณญาณที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” นายนิคม ปาทะวงศ์ หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย จะได้นำผลไปใช้ในการดำเนินวิจัย

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัยและถูกต้องตามระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์ จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลจากบุคลากรของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร โดยผู้วิจัยจะลงเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาและอนุญาต

(นายนิคม ปาทะวงศ์)

หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย

ทราบ/อนุญาต

(พระมหาวิรุฐ วิโรจโน, ผศ.ดร.)

รักษาการแทนผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ภาคผนวก จ
ประกาศอนุมัติหัวข้อวิจัย

คำสั่งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ที่ ๖๖๔ / ๒๕๖๔
เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษา หัวหน้าโครงการ นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย

เพื่อให้การดำเนินโครงการวิจัย ทนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการเพื่อเสริมสร้างการใช้วิจารณ์งานที่ต่อการเชื่อถือข้อมูลข่าวสารผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ และมติการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๒๔ เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๔ มติที่ ๑๖๗/๒๕๖๔ จึงแต่งตั้งให้ผู้มีรายนามต่อไปนี้เป็นที่ปรึกษา หัวหน้าโครงการ นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย ดังนี้

๑. ดร.วรวัฒน์ บุญดี	ที่ปรึกษาโครงการวิจัย
๒. นายนิคม ปาทะวงศ์	หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย
๓. นายรัชชัย ชัยนันท	นักวิจัย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔

พระเทพวชิรเมธี

(พระเทพวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

อธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ-ฉายา-นามสกุล	นายนิคม ปาทะวงศ์
ตำแหน่ง	
ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2536	เปรียญธรรม 5 ประโยค วัดท้ายเมือง สำนักเรียนคณะจังหวัดนนทบุรี การศึกษา คณะสงฆ์ไทย
พ.ศ. 2541	ศาสนศาสตร์บัณฑิต (ศน.บ.) คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2546	ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2547	ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.) สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2550 – ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำ คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ผลงานทางวิชาการ

นิคม ปาทะวงศ์, มังกร กวีกรณ์, ปรีชา เนติวัชรเวช, ชัยบัญชา กองทอง, ศุภฤกษ์ ศรีสุขนาเวียง. (2563). การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิทธรรมของกลุ่มหัตถกรรมจักสานเพื่อเสริมสร้างวิสาหกิจชุมชน จังหวัดยโสธร. วารสารการสอนสังคมศึกษา ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 .

ผลงานการวิจัย

นิคม ปาทะวงศ์, จำรัส บุคตาพงษ์, วิพจน์ วันคำ. (2564). การสืบสานและการสร้างคุณค่า
ประเพณีจุดไฟตูมกาจังหวัดยโสธร. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
ปีที่ 6 ฉบับที่ 12 .

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

คณะศาสนาและปรัชญา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

เลขที่ 174 หมู่ 3 บ้านทุ่งแต่ ถนนวาริราชเดช

ตำบลทุ่งแต่ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

รหัสไปรษณีย์ 35000